

Utjecaj migracija na kretanje broja stanovnika grada Knina 1991.-2011.

Jurić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:520398>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za geografiju

Diplomski jednopredmetni studij primijenjene geografije

The seal of the University of Zadar is a circular emblem. It features a central illustration of a classical building with a dome and columns. The text 'SVEUČILIŠTE' is written along the top inner edge, and 'U ZADRU' along the top outer edge. The bottom inner edge contains 'UNIVERSITAS STUDIORUM JADERTINA' and the bottom outer edge contains '396' on the left and '2000' on the right.

Ana Jurić

**Utjecaj migracija na kretanje broja stanovnika
Grada Knina, 1991. – 2011.**

Diplomski rad

Zadar, 2017.

Sveučilište u Zadru
Odjel za geografiju
Diplomski sveučilišni studij primijenjene geografije (jednopedmetni)

Utjecaj migracija na kretanje broja stanovnika Grada Knina,
1991. - 2011.

Diplomski rad

Student/ica:

Ana Jurić

Mentor/ica:

Dr. sc. Snježana Mrđen, izv. prof.

Zadar, 2017.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zadru

Diplomski rad

Odjel za geografiju

UTJECAJ MIGRACIJA NA KRETANJE BROJA STANOVNIKA GRADA KNINA, 1991.- 2011.

ANA JURIC

IZVADAK

U radu se analizira dinamika stanovništva uključujući prirodni prirast i migracijska kretanja na području Grada Knina u dva posljednja međupopisna razdoblja na razini naselja. Također se analiziraju migracijska obilježja – udio autohtonog i doseljenog stanovništva. Cilj rada jest utvrditi posljedice migracija na dinamiku stanovništva te istih na dobnu i nacionalnu strukturu te na starenje stanovništva.

62 stranice, 28 grafičkih priloga, 17 tablica, 25 bibliografskih referenci, izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: migracije, prirodno kretanje, dobna struktura, nacionalna struktura, starenje stanovništva, Grad Knin, naselja

Voditelj: dr. sc. Snježana Mrđen, izv. prof.

Povjerenstvo: Doc. dr. sc. Robert Lončarić, predsjednik

Doc. dr. sc. Branimir Vukosav, član

Doc. dr. sc. Lena Mirošević, zamjenik člana

Rad prihvaćen: 14. 07. 2017.

Rad je pohranjen u Knjižnici odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru, ulica Dr. F. Tuđmana 24i, Zadar, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zadar

Graduation Thesis

Department of Geography

IMPACT OF MIGRATION ON POPULATION TRENDS OF THE TOWN OF KNIN,
1991- 2011

ANA JURIĆ

ABSTRACT

This graduation thesis analyzes population movements including natural increase and migrations on the City of Knin in two last population censuses on the level of settlements. Also, the share of indigenous and immigrant populations is analyzed by migration features. The aim of this work is to determine the effects of migration on population dynamics, age structure, national structure, and population ageing.

62 pages, 28 figures, 17 tables, 25 references, original in Croatian

Keywords: migration, natural population growth, age structure, ethnicity structure, ageing of population, Town of Knin, settlements

Supervisor: Snježana Mrđen, PhD, Associate Professor

Rewievers: Robert Lončarić, PhD, Assistant Professor

Branimir Vukosav, PhD, Assistant Professor

Lena Mirošević, PhD, Assistant Professor

Thesis accepted: 14. 07. 2017

Thesis deposited in Library of Department of Geography, University of Zadar, Street of Dr. Fr. Tuđman 24i, Zadar, Croatia.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Jurić Ana** ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Utjecaj migracija na kretanje broja stanovnika Grada Knina, 1991.-2011.** rezultat mojega vlastitog rada, koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na izvore i objavljenu literaturu kao što pokazuju korištene bilješke i popis korištene literature. Niti jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz bilo kojeg necitiranog rada i ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem također da niti jedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj ili znanstvenoj ustanovi ili pravnoj osobi. Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

U Zadru, 14. srpanj 2017.

Predgovor

Razmišljajući o temi diplomskog rada, odlučila sam pisati o migracijama stanovništva zbog dinamičnosti te demografske komponente. K tome, Knin je moj rodni grad i grad u kojem sam odrasla, što je bila inspiracija za analizu ove teme. Osobito zato što se demografska slika Knina i ostalih naselja u tom području znatno promijenila nakon Domovinskog rata, odlučila sam istražiti i predočiti nastale promjene kroz ovaj diplomski rad u razdoblju od 1991. do 2011. godine te analizirati kako su one utjecale na noviju demografsku sliku Grada Knina.

Zahvaljujem prvenstveno mentorici, izv. prof. dr. sc. Snježani Mrđen, na strpljenju, potpori i pomoći prilikom pisanja rada te mag. geog. Ivanu Mariću, asistentu na Odjelu za geografiju, Sveučilišta u Zadru, na pomoći pri izradi karata. Također zahvaljujem svojoj obitelji na pruženoj potpori i pomoći prilikom cjelokupnog studiranja.

Diplomski rad posvećujem svojoj obitelji te uspomeni na djeda.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
2. OBJEKT, CILJEVI I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	3
3. PRETHODNA ISTRAŽIVANJA	5
4. TERITORIJALNI OKVIR GRADA KNINA.....	6
5. KRETANJE BROJA STANOVNIKA, 1948.-2011.....	8
5.1. Usporedba kretanja broja stanovnika Grada Knina i ostalih gradova/općina Šibensko- kninske županije	8
5.2. Kretanja broja stanovnika u naseljima Grada Knina.....	10
5.3. Prirodno kretanje broja stanovnika u naseljima Grada Knina	16
5.4. Tipovi općeg kretanja stanovništva u naseljima Grada Knina	23
5.4.1. Razdoblje 1991.-2001.....	23
5.4.2. Razdoblje 2001.-2011.....	25
6. MIGRACIJE STANOVNIŠTVA GRADA KNINA, 1991.- 2011.	28
6.1. Autohtono/doseljeno stanovništvo u Gradu Kninu.....	28
6.2. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 1991.....	30
6.2.1. Autohtono/doseljeno stanovništvo po naseljima 1991.	31
6.3. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 2001.....	33
6.3.1. Autohtono/doseljeno stanovništvo po naseljima 2001.	35
6.4. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 2011.....	38
6.4.1. Stanovništvo prema mjestu rođenja 2011.	40
7. POSLJEDICE MIGRACIJSKIH KRETANJA GRADA KNINA 1991.-2011.	42
7.1. Promjene u dobno-spolnoj strukturi stanovništva naselja.....	43
7.2. Starenje stanovništva naselja	49
7.3. Promjene u narodnosnom sastavu stanovništva naselja.....	51
8. ZAKLJUČAK	55
9. POPIS TABLICA	56
10. POPIS SLIKA	57
11. IZVORI	59
12. LITERATURA	60
SAŽETAK (Summary).....	62

1. UVOD

Migracija (preseljavanje ili prostorna pokretljivost) je uz prirodno kretanje stanovništva jedno od osnovnih čimbenika ukupnog kretanja stanovništva nekog područja; njihovo je djelovanje u ukupnom stanovništvu povezano i često je u uzročno-posljedičnom odnosu (Nejašmić, 1980). Migracije (imigracija i emigracija) uz prirodno kretanje (natalitet i mortalitet) izravno djeluju na promjenu u ukupnom broju stanovnika i na promjene demografskih struktura.

U poslijeratnom razdoblju, a posebno od 1960-ih godina prošlog stoljeća u demografiji Hrvatske ističu se tri procesa: izrazit ruralni egzodus i naseljavanje stanovništva u gradovima, odlazak na rad u inozemstvo te kontinuirano smanjivanje prirodnog prirasta (Nejašmić, 1980, Wertheimer-Baletić, 2003). U 1990-im godinama ti su procesi nastavljeni ali još izrazitije i naglašenije zbog djelovanja specifičnih čimbenika. Pod utjecajem prije svega ratnih zbivanja, Hrvatska je zabilježila znatan demografski regres, pri čemu je depopulacijom bilo zahvaćeno čak 18 županija (Pejnović, 2004). Najveći demografski i gospodarski gubici dogodili su se na teritoriju koji je bio privremeno okupiran u vrijeme Domovinskog rata (Akrap i dr., 1999). Jedan od primjera je Grad Knin.

Grad Knin dio je sjevernodalmatinskog unutrašnjeg prostora kojega su od 70-ih godina prošlog stoljeća karakterizirale depopulacijske tendencije, proces starenja stanovništva, i s tim u vezi negativno prirodno kretanje. Ratna zbivanja su pogoršala već postojeću situaciju. Migracija (kao jedna od komponenata i oblika prostorne pokretljivosti) imala je važnu ulogu u ukupnoj dinamici stanovništva i njenim strukturama, posebno u narodnosnoj strukturi.

U radu se analizira dinamika stanovništva Grada Knina od 1948. do 2011. godine. Poseban naglasak dat je na dva posljednja međupopisna razdoblja kada su se na prostoru Grada Knina dogodile izrazite demografske promjene. Iz podataka vitalne statistike od 1965. do 2015. godine analiziraju se promjene u prirodnoj dinamici kako bi se ustanovilo kada dolazi do prirodne depopulacije. Zbog nedostatka pouzdanih podataka o migracijama, korištena je vitalno-statistička metoda, iz koje je procijenjen migracijski saldo u razdoblju 1991-2011. te je određen tip općeg kretanja (emigracijski, imigracijski). Analiza migracijskih obilježja – udjeli autohtonog i doseljenog stanovništva te godine doseljavanja - ograničena je vremenski na

razdoblje 1991-2011. Ono se odnosi na analizu udjela autohtonog i doseljenog stanovništva te godine doseljenja. Kod doseljenog stanovništva važno je bilo uočiti iz kojih su se prostora doselili: drugih krajeva u Hrvatskoj ili inozemstva.

Kako bi se uočile posljedice migracija, izrađene su populacijske piramide koje pokazuju promjene u dobno-spolnom sastavu, a pomoću modela bodovne ostarjelosti izrađena je analiza starenja te promjene u narodnosnom sastavu stanovništva.

Analiza je rađena na razini naselja koja su u sastavu Grada Knina, kako bi se vidjelo postoje li razlike između naselja Knin i ostalih, onih bliže Kninu i udaljenijih naselja. Rezultati su potkrijepljeni tablicama i tematskim kartama izrađenima u programu ArcGis.

2. OBJEKT, CILJEVI I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Objekt istraživanja rada jest utjecaj migracija na ukupno kretanje stanovništva i na njegovu strukturu na području Grada Knina u razdoblju od 1991. do 2011. godine. Migracije su jedna od sastavnica prostorne pokretljivosti koje uvelike mijenjaju sliku nekog područja, utječu na kulturu naroda, gospodarski razvoj i sl.

Cilj rada jest utvrditi koliko su migracije utjecale na kretanje ukupnog broja stanovnika Grada Knina, na strukturu prema dobi i spolu, starenje stanovništva te strukturu prema narodnosti. Analizirat će se i utjecaj migracija na strukture stanovništva na razini naselja.

Metode istraživanja obuhvaćaju analizu postojeće literature o Gradu Kninu, analizu statističkih podataka te usporednu analizu i sintezu različitih demografskih pokazatelja. Na temelju proučene građe uspoređuje se prošlo i sadašnje stanje. Metode analize omogućuju uvid u dinamičnost stanovništva i usporedbu s ostalim općinama Šibensko-kninske županije te izrađuju tematske karte s ciljem dobijanja jasnije slike kninskog područja. Analizom migracija utvrdit će se kakva je demografska slika naselja koja su u sastavu Grada Knina, jesu li migracije pozitivno ili negativno utjecale na tamošnji broj stanovnika te koja dobna i narodnosna struktura stanovništva prevladava.

U radu su analizirani pokazatelji na razini naselja - popisnog kretanja stanovništva od 1948. do 2011. godine te prirodnog kretanja od 1965. do 2015. godine. Iz navedenih podataka izračunati su tip općeg kretanja i migracijski saldo. Za analizu promjena ukupnog kretanja stanovništva u Gradu Kninu dana je usporedba s drugim gradovima/općinama u Šibensko-kninskoj županiji.

„U mnogim zemljama istraživači imaju teškoća s kakvoćom statističke građe o migracijama. U hrvatskoj je to posebice istaknut problem; razlog je u nedostatku pouzdanih, a za neke krajeve i razdoblja bilo kakvih podataka“ (Nejašmić, 2014: 408). „U slučaju nepostojanje podataka o migracijama, za utvrđivanje migracijske bilance/migracijskog salda koristi se vitalno-statistička metoda koja se temelji na ukupnom kretanju stanovništva i prirodnoj promjeni između dvaju popisa“ (Nejašmić, 2005: 131). „Migracijski saldo (S) dobije se iz izraza:

$$S = P_2 - (P_1 + P_p)$$

gdje je P2 broj stanovnika određenog područja na kraju promatranog razdoblja, P1 broj stanovnika početkom razdoblja, Pp prirodna promjena (razlika broja živorođenih i umrlih) u promatranom razdoblju“ (Nejašmić, 2005: 131). Pozitivni migracijski saldo pokazuje koliko je više doseljenih nego iseljenih, a negativni, koliko je više iseljenih nego doseljenih.

Migracijska obilježja analizirana su na razini Grada Knina za 1991, 2001. i 2011. te na razini naselja samo za 1991. i 2001. godinu, budući da podaci za 2011. godinu nisu dostupni (radi zaštite osobnih podataka naselja s malim brojem stanovnika). Isti takav problem postoji i za analizu narodnosnog sastava po naseljima – analiza po naseljima učinjena je za 1991. i 2001. godinu. U okviru migracijskih obilježja analiziran je udio autohtonog i doseljenog stanovništva te godine doseljenja. Promjene u dobnom sastavu, za koje su izrađene dobno-spolne piramide te starenje stanovništva, kao posljedica migracijskih kretanja, analizirani su za 1991. i 2011. godinu na razini naselja. Kao pokazatelj starenja, korišten je model bodovnog pokazatelja ostarjelosti stanovništva (Nejašmić, 2005).

Poradi uspoređivanja navedenih demografskih obilježja na razini naselja, bilo je potrebno naselja iz ranijih popisa (1991., 2001.) svesti na teritorijalni ustroj prema popisu stanovništva 2011. godine na dan 31. ožujka.

3. PRETHODNA ISTRAŽIVANJA

O migracijama te općenito o migracijskim kretanjima u Hrvatskoj pisali su brojni autori. O utjecaju migracija na ukupno (opće) kretanje broja stanovnika pisao je Friganović (1990.) koji je izdvojio šest tipova migracija u okviru tipova općeg kretanja. Nejašmić (2005) je pisao o stanovništvu i prostornim odnosima. Wertheimer-Baletić (1999) predočuje zakone migracije preuzete od Ravensteina (1885.) i metode izračunavanja migracijskog salda.

Migracijskim kretanjima na području općine Knin bavio se Nejašmić (1992) u okviru analize sjevernodalmatinske unutrašnjosti. Postoji i niz stručnih i znanstvenih radova koji se bave migracijama uzrokovanih Domovinskim ratom preko povijesno-demografskih analiza. Od tih radova treba istaknuti radove Akrap i dr. (1999), Lajić (2002), Šterc i Pokos (1993), (Živić, 1999, 2001, 2004).

O promjenama u dinamici i strukturama stanovništva Grada Knina nakon 1991. pisali su Stanić i Jelača (2015), također Glamuzina i dr. (2005). O starenju u Kninskom kraju u okviru Šibensko-kninske županije bavili su se Mrđen i Barić (2016). Međutim, nedostaju radovi koji su se bavili detaljnije demografskom problematikom u dva posljednja međupopisna razdoblja na razini naselja Grada Knina, što je cilj ovoga rada.

4. TERITORIJALNI OKVIR GRADA KNINA

Grad Knin je jedna od 20 jedinica lokalne samouprave u okviru Šibensko-kninske županije (Slika 1.).¹ Geografski, nalazi se u sjeverozapadnom dalmatinskom pojasu Zagore koji obuhvaća šibensku, skradinsku, drnišku i kninsku zagoru (Magaš, 2013).

Bivša općina Knin sastojala se od 42 naselja. Nakon novoga teritorijalnog ustrojstva 1992. godine, općina je podijeljena na nekoliko novih općina (Civljane, Ervenik, Kijevo, Kistanje, Orlić) i upravni grad Knin. Sve do 1997. godine, Grad Knin te općine Civljane, Ervenik, Kijevo, Kistanje i Orlić bili su u okviru Zadarsko-kninske županije (Bertić 1996). „Prema Zakonu o županijama, gradovima i općinama kojeg je Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske prihvatio na sjednici 17. siječnja 1997. godine, Grad Knin i navedene općine postale su dio Šibensko-kninske županije“ (Bertić, 1996: 21). Sukladno tome županije su promijenile i nazive – Zadarska, Šibensko-kninska.

Slika 1. Administrativno teritorijalna podjela (gradovi/općine) Šibensko-kninske županije
Izvor: Izrađeno na osnovi teritorijalne podjele DZS, 2011. godine, u programu ArcGis

¹ Prema DZS Šibensko-kninska županija uključuje pet gradova i 15 općina.

Grad Knin zauzima površinu od 356 km² gdje se izdvaja 13 naselja: Golubić, Knin, Kninsko polje, Kovačić, Ljubač, Oćestovo, Plavno, Polača, Potkonje, Radljevac, Strmica, Vrpolje i Žagrović (Slika 2.). Najveći broj stanovnika živi u gradskom naselju Knin (10 633 ili 69% od ukupnog broja Grada) koji predstavlja jedno od najvećih naselja u zaleđu Dalmacije.

Slika 2. Naselja Grada Knina prema teritorijalnoj podjeli na dan popisa stanovništva 2011. Izvor: Izrađeno na osnovi teritorijalne podjele DZS, 2011. godine u programu ArcGis

Svih 13 naselja je tijekom promatranih popisnih godina (od 1948. do 1991.) bilo u sastavu nekadašnje općine Knin koja je ukupno obuhvaćala 42 naselja. U tom razdoblju bilo je nekih teritorijalnih promjena. Naselje Polača je npr. nastalo 1970. godine spajanjem naselja Mala Polača, Turić i Velika Polača, dok je naselje Ljubač do 1961. godine iskazivano u okviru naselja Vrbnik, a od 1961. postoji kao samostalno naselje.

Administrativno teritorijalne promjene u Republici Hrvatskoj nakon 1990. odnosile su se na povećanje broja gradova/općina te se u sastavu upravnog grada Knina našlo samo 13 nekadašnjih naselja.

5. KRETANJE BROJA STANOVNIKA, 1948.-2011.

Pod ukupnim kretanjem stanovništva podrazumijevaju se promjene broja stanovnika u nekom području i u određenom vremenu, i to pod utjecajem različitih čimbenika (nataliteta, mortaliteta, rata, vanjske/unutrašnje migracije) (Nejašmić, 2005). Ukupno (opće) kretanje posljedica je prirodnoga kretanja i prostorne pokretljivosti (migracija).

5.1. Usporedba kretanja broja stanovnika Grada Knina i ostalih gradova/općina Šibensko-kninske županije

U okviru Šibensko-kninske županije Grad Knin zauzima 353,6 km². U odnosu na ostale gradove/općine u Županiji jedino još Grad Drniš i Grad Šibenik zauzimaju površinu veću od 300 km². Što se tiče broja stanovnika, Grad Knin se sa 15 704 stanovnika 2011., što predstavlja 14,1% stanovništva Županije, nalazio na drugom mjestu, iza Grada Šibenika s više od 46 tisuća stanovnika, a u kojem je 2011. živjelo 42,4% stanovništva Županije (Tablica 1.).

Tablica 1. Kretanje broja stanovnika gradova/općina Šibensko-kninske županije, 1948.-2011.

Gradovi/općine	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
BILICE	1 301	1 384	1 432	1 368	1 396	1 643	2 179	2 307
BISKUPIJA	6 698	7 102	7 155	6 503	5 682	5 417	1 669	1 699
CIVLJANE	2 484	2 617	2 797	2 365	1 958	1 672	137	239
DRNIŠ	18 900	19 382	19 538	18 466	15 363	14 733	8 595	7 498
ERVENIK	6 848	6 945	6 694	5 710	4 836	4 115	988	1 105
KIJEVO	1 741	1 830	1 853	1 736	1 341	1 261	533	417
KISTANJE	10 851	11 236	10 840	9 947	8 451	7 816	3 038	3 481
KNIN	17 048	18 662	20 164	20 872	21 854	23 025	15 190	15 407
MURTER-KORNATI	2 213	2 295	2 061	2 164	1 846	2 013	2 075	2 044
PIROVAC	1 994	2 049	1 991	1 936	1 807	1 785	1 846	1 930
PRIMOŠTEN	3 500	3 546	3 331	3 216	2 991	2 956	2 992	2 828
PROMINA	6 367	6 525	6 296	5 052	3 404	2 574	1 317	1 136
ROGOZNICA	3 398	3 545	3 348	2 864	2 318	2 138	2 391	2 345
RUŽIĆ	5 548	5 643	5 560	5 551	4 503	3 355	1 775	1 591
SKRADIN	9 316	10 135	10 294	9 585	8 716	8 027	3 986	3 825
ŠIBENIK	32 042	35 777	43 008	45 754	50 049	54 199	49 374	46 332
TISNO	4 187	4 120	3 825	3 808	3 030	3 374	3 239	3 094
TRIBUNJ	1 133	1 195	1 075	1 223	1 110	1 333	1 390	1 536
UNEŠIĆ	6 567	6 833	7 067	6 907	4 892	3 507	2 160	1 686
VODICE	6 224	6 584	6 428	6 172	6 581	7 534	8 017	8 875
Šibensko-kninska ž.	148 360	157 405	164 757	161 199	152 128	152 477	112 891	109 375

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001., CD ROM DZS, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr

Ako se usporede dva zagorska prostora, drniški i kninski, prema popisu 1948. godine Grad Knin imao je skoro 2 000 stanovnika manje nego Grad Drniš. Od tada pa sve do 1991. godine broj stanovnika Grada Knina se povećavao, a Grada Drniša, osim laganog porasta do 1961., smanjivao. Tako je u međupopisnom razdoblju 1961.-1971. u Gradu Drnišu prvi puta zabilježena negativna stopa porasta (-5,6 promila) koja je u razdoblju 1991.-2001. bila viša od -50 promila (Tablica 2.). U Gradu Kninu je u istom razdoblju također zabilježen pad broja stanovnika po prosječnoj godišnjoj stopi od -41,0 promila. To je bilo jedino razdoblje od 1948. godine s negativnom stopom. U narednom međupopisnom razdoblju (2001.-2011.), Grad Knin je zabilježio porast broja stanovnika, iako vrlo slab, od samo 1,4 promila godišnje, dok je u Gradu Drnišu zabilježeno smanjenje broja stanovnika od -13,6 promila.

Tablica 2. Stopa porasta/pada broja stanovnika u međupopisnim razdobljima u gradovima/općinama Šibensko-kninske županije od 1948. do 2011.

Gradovi/općine	Stopa porasta/pada na 1 000 stanovnika							Indeks	
	1948.- 1953.	1953.- 1961.	1961.- 1971.	1971.- 1981.	1981.- 1991.	1991.- 2001.	2001.- 2011.	2011./1948.	2011./1991.
BILICE	12,4	6,8	-4,6	2,0	16,3	28,0	5,7	177,3	140,4
BISKUPIJA	11,7	1,5	-9,5	-13,5	-4,8	-105,8	1,8	25,4	31,4
CIVLJANE	10,4	13,3	-16,7	-18,8	-15,8	-169,7	54,3	9,6	14,3
DRNIŠ	5,0	1,6	-5,6	-18,3	-4,2	-52,6	-13,6	39,7	50,9
ERVENIK	2,8	-7,4	-15,9	-16,6	-16,1	-122,6	11,2	16,1	26,9
KIJEVO	10,0	2,5	-6,5	-25,7	-6,1	-81,2	-24,4	24,0	33,1
KISTANJE	7,0	-7,2	-8,6	-16,3	-7,8	-88,0	13,6	32,1	44,5
KNIN	18,1	15,5	3,5	4,6	5,2	-41,0	1,4	90,4	66,9
MURTER-KORNATI	7,3	-21,5	4,9	-15,9	8,7	3,0	-1,5	92,4	101,5
PIROVAC	5,4	-5,7	-2,8	-6,9	-1,2	3,4	4,4	96,8	108,1
PRIMOŠTEN	2,6	-12,5	-3,5	-7,2	-1,2	1,2	-5,6	80,8	95,7
PROMINA	4,9	-7,1	-21,9	-39,0	-27,8	-64,6	-14,8	17,8	44,1
ROGOZNICA	8,5	-11,4	-15,6	-21,1	-8,1	11,2	-1,9	69,0	109,7
RUŽIĆ	3,4	-3,0	-0,2	-20,8	-29,2	-61,6	-10,9	28,7	47,4
SKRADIN	16,8	3,1	-7,1	-9,5	-8,2	-67,3	-4,1	41,1	47,7
ŠIBENIK	22,0	36,7	6,2	9,0	8,0	-9,3	-6,4	144,6	85,5
TISNO	-3,2	-14,9	-0,4	-22,8	10,7	-4,1	-4,6	73,9	91,7
TRIBUNJ	10,7	-21,1	12,9	-9,7	18,3	4,2	10,0	135,6	115,2
UNEŠIĆ	7,9	6,7	-2,3	-34,2	-33,0	-47,5	-24,6	25,7	48,1
VODICE	11,2	-4,8	-4,1	6,4	13,5	6,2	10,2	142,6	117,8
Šibensko-kninska ž.	11,8	9,1	-2,2	-5,8	0,2	-29,8	-3,2	73,7	71,7

Izvor: Kao za Tablicu 1.

Usporedba Grada Knina s ostalim gradovima/općinama u Šibensko-kninskoj županiji, pokazuje da je uz Knin još sedam jedinica lokalne samouprave imalo porast stanovništva u

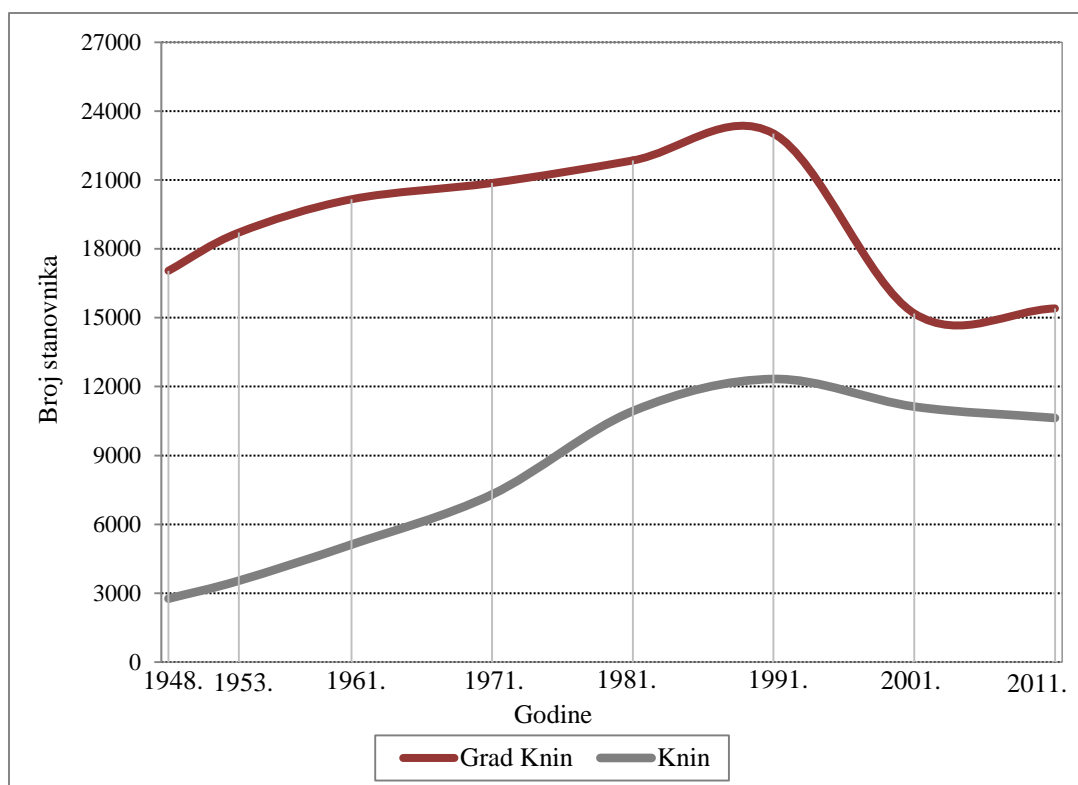
posljednjem međupopisnom razdoblju. Najveći je bio u općini Civljane (stopa je iznosila 54,3 promila).

U odnosu na 1948. godinu, u većini gradova/općina broj stanovnika je 2011. godine bio manji (Tablica 2.). U Gradu Kninu je 2011. godine bilo za 9,6% manje stanovnika nego šezdeset godina ranije. Odnosno, 1948. godine u Kninu je živjelo nešto više od 17 tisuća stanovnika (17 048), a 2011. bilo je manje za oko dvije tisuće (15 407). U deset gradova/općina smanjenje je bilo za više od 50%. Posebno se ističe općina Civljane, u kojoj se broj stanovnika 2011. godine smanjio za čak 90,4% u odnosu na 1948. godinu. Porast stanovništva, od 35% do 77% zabilježen je jedino u primorskim gradovima/općinama (Tribunj, Vodice, Šibenik, Bilice).

Najveće promjene u kretanju broja stanovnika u cijeloj Šibensko-kninskoj županiji zabilježene su nakon 1991. godine, osobito u zagorskom (unutrašnjem) prostoru. Razlog tome je velika emigracija stanovništva za vrijeme i nakon Domovinskog rata uslijed kojeg je ubrzan depopulacijski proces koji je započeo 1960-ih i 1970-ih godina prošlog stoljeća (Graovac i Glamuzina, 2002). Neki gradovi/općine su u razdoblju 1991.-2011. izgubili više od 70% ili 80% stanovništva (Tablica 2.). Najviše Civljane (87,7%), a u Gradu Kninu broj stanovnika je 2011. manji za 33,1% u odnosu na 1991. godinu. Porast broja stanovnika zabilježen je jedino u primorskom dijelu županije (Mrđen i Bralić, 2016).

5.2. Kretanja broja stanovnika u naseljima Grada Knina

Broj stanovnika Grada Knina kontinuirano je rastao sve do 1991. godine kada je dosegnut maksimum broja stanovnika od 2 325 (Slika 3., Tablica 3.). U narednih deset godina izgubio je skoro dvije trećine stanovništva. Razlog tome je iseljavanje stanovništva, uglavnom srpske narodnosti što je posljedica zbivanja tijekom Domovinskog rata. Iako je broj stanovnika u posljednjem međupopisnom razdoblju (2001.-2011.) porastao (po stopi od 1,4 promila), Grad Knin je 2011. imao manje stanovnika nego 1948. godine. Smanjenje je iznosilo skoro 10% (Tablica 4.).

Slika 3. Kretanje broja stanovnika u Gradu Kninu i naselju Knin, 1948.-2011.

Izvor: Kao za Tablicu 1.

Administrativno središte, Knin, također karakterizira kontinuiran porast broja stanovnika do 1991. godine, a zatim smanjenje u dva posljednja međupopisna razdoblja (Tablica 3., Slika 3.). Godine 1948. u naselju Knin živjelo je samo 16,2% stanovništva Grada Knina, a 2011. godine čak 69,0%.

Tablica 3. Kretanje broja stanovnika u naseljima Grada Knina od 1948. do 2011.

Naselja	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Golubić	2 242	2 405	2 242	1 885	1 617	1 424	654	1 029
Knin	2 763	3 543	5 116	7 300	10 933	12 331	11 128	10 633
Kninsko Polje	925	960	958	970	320	408	536	864
Kovačić	968	1 138	1 486	1 310	1 050	1 185	915	900
Ljubač	254	269	251	207	184	172	87	78
Očestovo	680	672	654	558	455	351	160	144
Plavno	2 573	2 719	2 519	2 414	1 925	1 720	266	253
Polača	2 001	2 045	1 990	1 834	1 567	1 586	134	210
Potkonje	276	272	276	260	220	198	85	110
Radljevac	566	608	593	505	447	387	105	75
Strmica	1 730	1 883	1 793	1 557	1 280	1 334	268	261
Vrpolje	711	727	688	607	516	536	204	213
Žagrović	1 359	1 471	1 597	1 465	1 340	1 393	648	637
GRAD KNIN	17 048	18 712	20 163	20 872	21 854	23 025	15 190	15 407

Izvor: Kao za Tablicu 1.

Trinaest naselja koja se nalaze u okviru Grada Knina, brojčano nisu velika. Osim Knina kao administrativnog i funkcionalnog središta, koji je prema posljednjem popisu stanovništva imao više od 10 tisuća stanovnika. Jedino se kao veće naselje izdvaja Golubić, s 1 029 stanovnika (Tablica 3.). Ostala naselja se mogu podijeliti u tri skupine: jedna u kojoj je broj stanovnika između 600 i 900 (Žagrović, Kninsko polje, Kovačić), druga, brojnija skupina s naseljima koja imaju između 100 i 300 stanovnika (Potkonje, Očestovo, Polača, Vrpolje, Plavno, Strmica) te treća skupina, u kojoj se nalaze dva naselja (Radljevac, Ljubač) koja imaju manje od 100 stanovnika. Između 300 i 600 stanovnika nema niti jednog naselja.

Naselje Knin je jedino naselje koje je imalo kontinuiran porast broja stanovnika od 1948. godine. Tada je Knin imao 2 763 stanovnika. Iste godine još su tri naselja imala više od 2 000 stanovnika (Golubić, Plavno, Polača). Knin je kao općinsko središte daljnjih godina znatno povećao broj stanovnika te je maksimum dosegnut 1991. godine (Tablica 3.). U ostala tri naselja broj stanovnika se smanjivao sve do 2001. godine (Golubić, Polača), a u Plavnom i do posljednjeg popisa. U odnosu na 1948., sva tri naselja su izgubila velik broj stanovnika. Golubić je 2011. godine imao 54% stanovnika manje nego 1948., a Polača i Plavno čak 90%, manje, dok je Knin u odnosu na 1948. godinu povećao broj stanovnika za čak 285% (Tablica 4.). Knin je također jedino naselje (uspoređujući s ostalih dvanaest) koje je 2011. godine imalo veći broj stanovnika nego 1948.

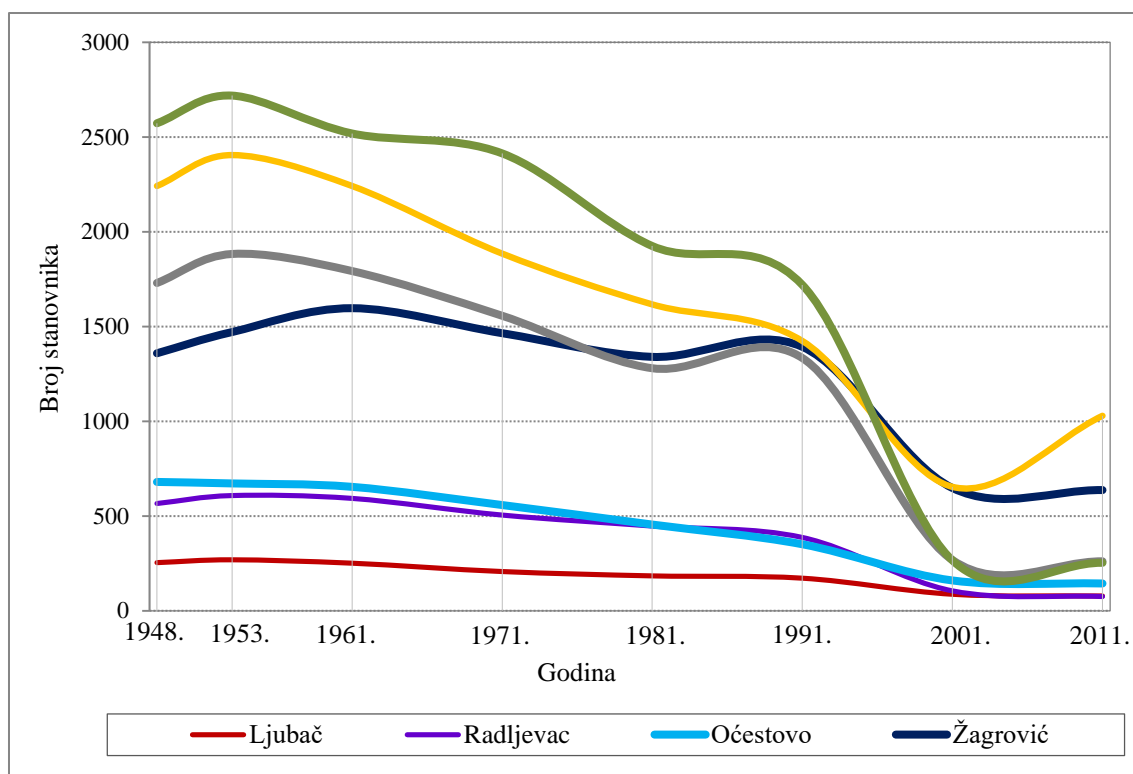
U međupopisnom razdoblju 1991.-2001. dogodile su se najradikalnije promjene u Hrvatskoj u demografskim kretanjima. Dijelom kao nastavak očekivanih procesa iz prethodnih razdoblja, a najviše kao posljedica agresije na Hrvatsku (Šterc, Komušanac, 2012). U svim naseljima, osim Kninskog Polja, smanjio se broj stanovnika 2001. u odnosu na 1991. godinu. Smanjenja su bila od 14% (Knin) do više od 80% (Plavno, Radljevac, Strmica). Kninsko Polje je povećalo broj stanovnika i to za čak 111,8%, s 408 na 864 stanovnika (Tablica 4.).

Tablica 4. Stopa porasta/pada broja stanovnika u međupopisnim razdobljima u naseljima Grada Knina, od 1948. do 2011.

Naselja	Stopa porasta/pada na 1 000 stanovnika							Indeks 2011./1948.	Indeks 2011./1991.
	1948.- 1953.	1953.- 1961.	1961.- 1971.	1971.- 1981.	1981.- 1991.	1991.- 2001.	2001.- 2011.		
Golubić	14,0	-8,8	-17,3	-15,3	-12,7	-74,1	44,6	45,9	72,3
Knin	49,5	45,4	35,2	39,9	12,0	-10,3	-4,5	384,8	86,2
Kninsko Polje	7,4	-0,3	1,2	-100,8	24,2	27,1	46,9	93,4	211,8
Kovačić	32,3	33,2	-12,6	-22,0	12,1	-25,7	-1,7	93,0	75,9
Ljubač	11,5	-8,7	-19,2	-11,8	-6,7	-65,6	-10,9	30,7	45,3
Oćestovo	-2,4	-3,4	-15,8	-20,3	-25,8	-74,8	-10,5	21,2	41,0
Plavno	11,0	-9,5	-4,3	-22,5	-11,2	-146,4	-5,0	9,8	14,7
Polača	4,3	-3,4	-8,2	-15,7	1,2	-168,8	44,2	10,5	13,2
Potkonje	-2,9	1,8	-6,0	-16,7	-10,5	-79,9	25,6	39,9	55,6
Radljevac	14,3	-3,1	-16,0	-12,2	-14,4	-114,6	-33,3	13,3	19,4
Strmica	16,9	-6,1	-14,1	-19,5	4,1	-133,1	-2,6	15,1	19,6
Vrpolje	4,5	-6,9	-12,5	-16,2	3,8	-89,7	4,3	30,0	39,7
Žagrović	15,8	10,3	-8,6	-8,9	3,9	-73,0	-1,7	46,9	45,7
GRAD KNIN	18,6	9,3	3,5	4,6	5,2	-41,0	1,4	90,4	66,9

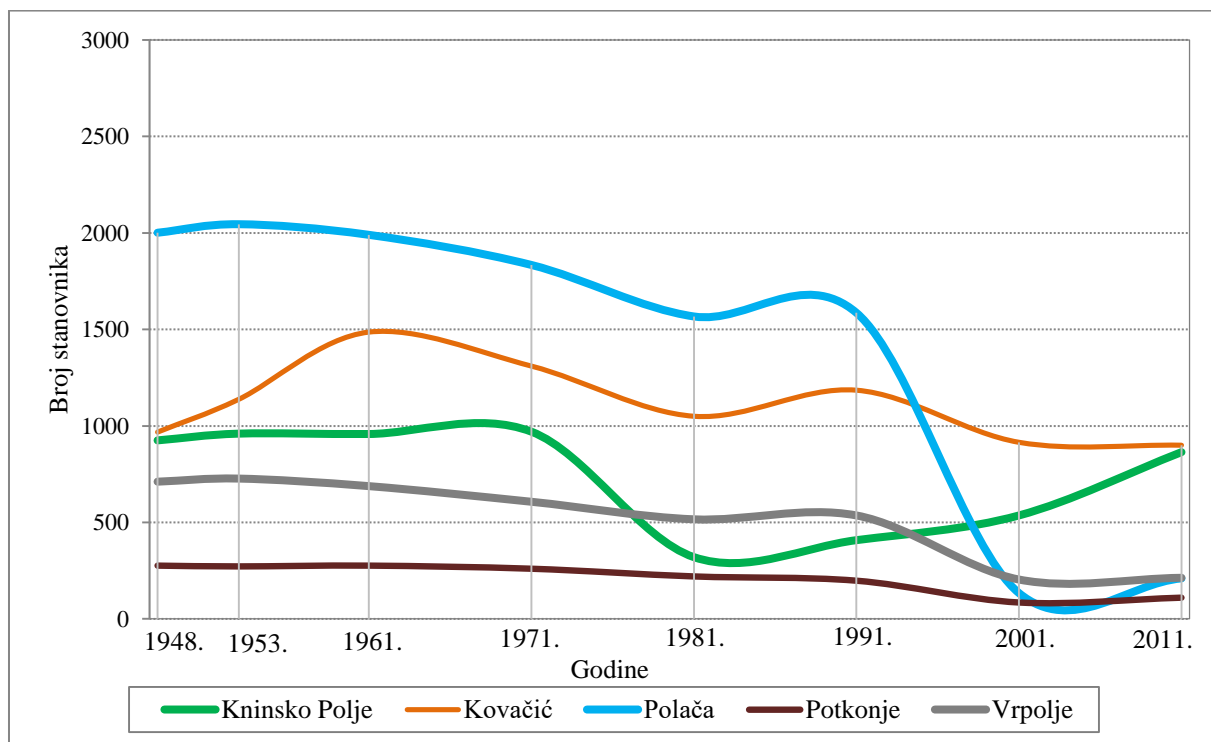
Izvor: Kao za Tablicu 1.

Zbog velikog broja naselja, i kako bi se bolje uočile promjene u kretanju broja stanovnika u razdoblju od 1948. do 2011. godine, naselja su podijeljena u dva grafička prikaza. Ne jednom su prikazana naselja koja se geografski nalaze zapadno i sjeverno od Knina (Slika 4.), a na drugom, naselja koja su istočno i južno od Knina (Slika 5.).

Slika 4. Kretanje broja stanovnika naselja smještenih zapadno i sjeverno u odnosu na Knin, 1948.-2011.

Izvor: Kao za Tablicu 1.

Slika 5. Kretanje broja stanovnika naselja smještenih istočno i južno u odnosu na Knin, 1948.-2011.

Izvor: Kao za Tablicu 1.

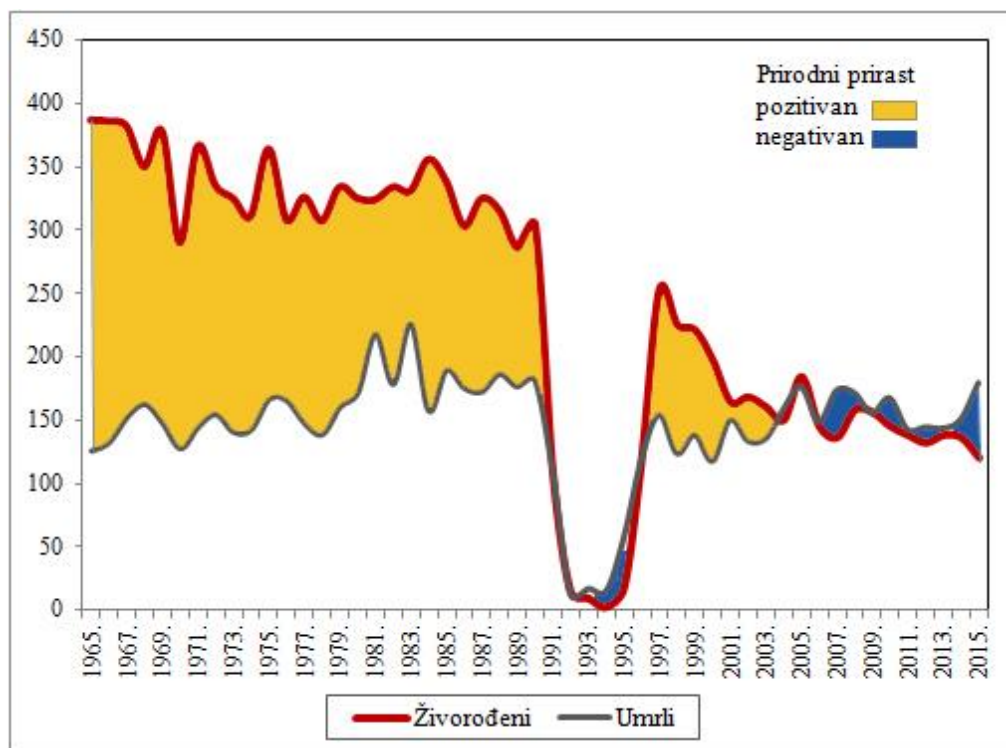
Depopulacija stanovništva je tijekom cijelog promatranog razdoblja bila naročito izražena u naseljima s malim brojem stanovnika (Ljubač, Očestovo, Radljevac) (Tablica 3., Slika 4.) Ta su naselja izgubila velik broj stanovnika u odnosu na 1948. godinu; od 70% do 85%. Nasuprot njima, Kninsko Polje i Kovačić imali su smanjenje za manje od 10%.

U posljednjem međupopisnom razdoblju (2001.-2011.), u pet naselja došlo je do povećanja broja stanovnika, a u ostalima je smanjenje bilo manje izraženo nego ranijih godina (stopa se kretala od -0,4 promila do -8,3 promila) (Tablica 3. i 4.). U tri naselja se broj stanovnika više nego udvostručio. Na primjer, Golubić je 2001. godine imao 654 stanovnika, a 2011. godine 1 029 stanovnika. Kninsko polje je 2001. brojalo 536 stanovnika, a 2011. godine 864. To je jedino naselje u Gradu Kninu koje je imalo konstantno povećanje broja stanovnika od 1981. godine (Tablica 3., Slika 5.).

Razlog povećanju stanovništva u nekim naseljima „bilo je zbog doseljavanja brojnih obitelji iz Bosne i Hercegovine i u manjem djelu iz ostalih dijelova Hrvatske“ (Glamuzina i dr., 2005: 74.).

5.3. Prirodno kretanje broja stanovnika u naseljima Grada Knina

Podaci o broju živorođenih i umrlih u naseljima Grada Knina analizirani su od 1965. do 2015. godine. Potrebno je naglasiti da prema Državnom zavodu za statistiku „podaci o o prirodnom kretanju za godine od 1991. do 1997. nisu prikupljeni za cjelokupno područje Republike Hrvatske (nije obuhvaćeno tada okupirano područje, odnosno područje pod upravom UNTAES-a).“² Kako je područje Grada Knina bilo jedno od okupiranih područja, podaci o živorođenima i umrlima prikupljeni su samo djelomično.

Slika 6. Kretanje broja živorođenih, umrlih i prirodnog prirasta, Grad Knin 1965.-2015.

Izvor: Tablogrami rođenih u umrlih po naseljima, 1965.-2015., DZS, Zagreb.

Prirodno kretanju u Republici Hrvatskoj je negativno od 1991. godine (Wertheimer-Baletić, 2003). U Gradu Kninu situacija je drugačija. Ako se izuzmu godine za vrijeme Domovinskog rata, kada je ovaj prostor bio okupiran i godina poslije (1991.-1996.), prirodno kretanje je negativno samo posljednjih osam godina (od 2007. do 2015). Polovicom šezdesetih godina bilo je više od 350 rađanja godišnje (Slika 6.). Sve do 1990. godine broj živorođenih se održavao iznad 300. Broj umrlih se u razdoblju 1965.-1990. kretao između 110 i 230 osoba godišnje. Za vrijeme Domovinskog rata se ne raspoložuje potpunim podacima o rođenima i

² Propćenje, br. 7.1.1., Metodološka objašnjenja, DZS, Zagreb.

umrlima te se na osnovu dostupnih podataka vidi da je od 1993. do 1996. godine prirodni prirast bio negativan. Od tada pa do 2006. godine, broj živorođenih je viši od broja umrlih što je rezultiralo pozitivnim prirodnim prirastom. Naročito je to bilo izraženo 1997.-1999. godine. Posljednjih deset godina prirodno kretanje je negativno; broj živorođenih iznosio je oko 130 osoba, a umrlih od 140 do 180 godišnje.

Ako se pogleda u cjelini, u Gradu Kninu je od 1965. do 2015. godine bilo ukupno 12 086 živorođenja (Tablica 5.). Najveći broj rađanja bio je 1965. godine (387), a najmanji (ako se izuzmu ratne i postratne godine, 1991.-1996.) 2015., kada je bilo samo 120 živorođenja. Najviši broj umrlih bio je 1980-ih godina, kada je iznosio oko 200 osoba prosječno godišnje, dok je u posljednjih promatranih pet godina bilo prosječno 145 umrlih godišnje.

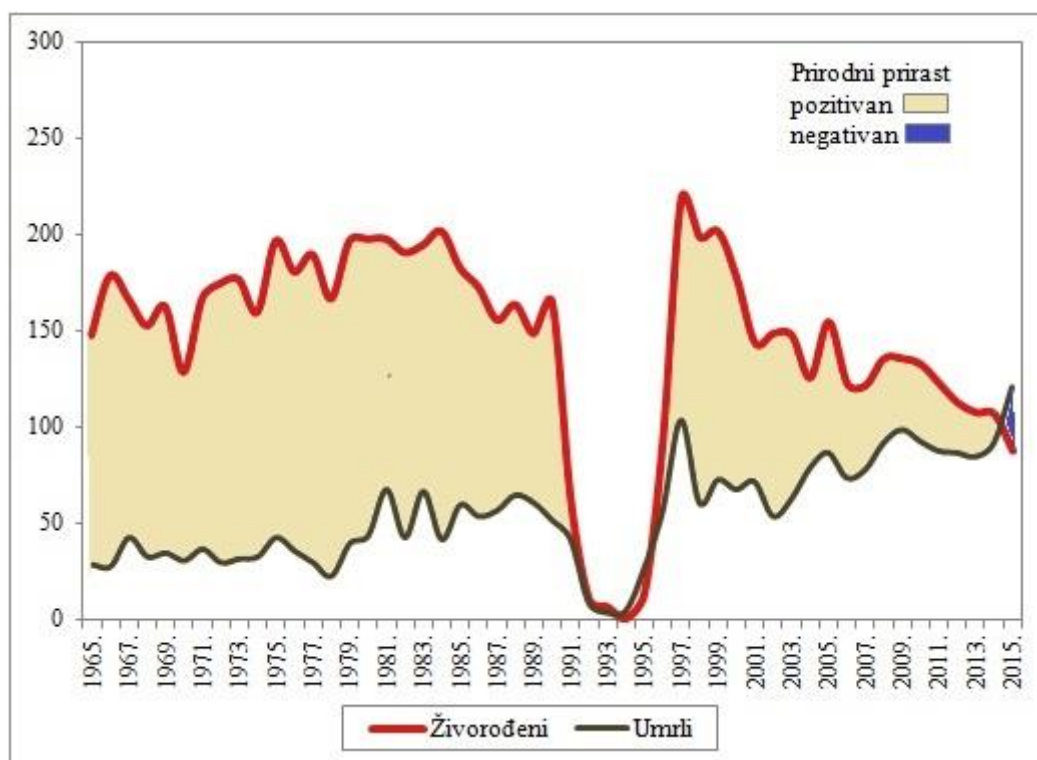
Tablica 5. Broj živorođenih, umrlih i prirodni prirast po naseljima Grada Knina 1965.-2015.

Naselja	1965.- 1969.	1970.- 1974	1975.- 1979.	1980.- 1984.	1985.- 1990.	1991.- 1995.	1996.- 2000.	2001.- 2005.	2006.- 2010.	2011.- 2015.
Živorodeni										
Golubić	135	101	74	106	112	6	21	28	45	59
Knin	810	808	932	984	990	96	891	722	650	539
Kninsko Polje	64	46	86	88	93	8	27	19	6	16
Kovačić	77	75	86	93	105	6	23	10	3	7
Ljubač	6	13	10	16	13	0	0	0	2	1
Oćestovo	64	49	15	25	24	1	0	0	1	1
Plavno	187	145	100	88	119	2	0	3	2	2
Polača	191	134	85	62	94	10	2	2	7	2
Potkonje	0	10	5	7	21	1	7	2	2	0
Radljevac	47	41	14	20	23	4	0	1	1	0
Strmica	124	79	85	77	109	7	1	2	0	6
Vrpolje	54	31	50	32	45	2	19	18	5	5
Žagrović	124	95	97	72	123	8	24	19	16	26
GRAD KNIN	1 883	1 627	1 639	1 670	1 871	151	1 015	826	740	664
Umrli										
Golubić	109	93	113	116	108	9	55	74	63	62
Knin	168	163	172	264	349	87	363	355	436	473
Kninsko Polje	34	39	35	56	45	12	35	32	20	11
Kovačić	58	52	64	61	83	17	36	46	33	9
Ljubač	0	9	10	9	14	1	9	19	11	10
Oćestovo	27	26	27	37	51	7	16	20	23	24
Plavno	90	92	92	102	126	14	34	46	54	26
Polača	68	64	58	96	91	14	14	26	35	26
Potkonje	0	8	15	11	14	8	15	17	12	12
Radljevac	20	21	13	20	29	5	6	10	22	11
Strmica	62	47	80	64	75	13	25	30	32	42
Vrpolje	31	36	38	41	41	14	17	24	25	18
Žagrović	56	62	64	78	59	9	31	58	53	39
GRAD KNIN	723	712	781	955	1 085	210	656	757	819	763
Prirodni prirast										
Golubić	26	8	-39	-10	4	-3	-34	-46	-18	-3
Knin	642	645	760	720	641	9	528	367	214	66
Kninsko Polje	30	7	51	32	48	-4	-8	-13	-14	5
Kovačić	19	23	22	32	22	-11	-13	-36	-30	-2
Ljubač	6	4	0	7	-1	-1	-9	-19	-9	-9
Oćestovo	37	23	-12	-12	-27	-6	-16	-20	-22	-23
Plavno	97	53	8	-14	-7	-12	-34	-43	-52	-24
Polača	123	70	27	-34	3	-4	-12	-24	-28	-24
Potkonje	0	2	-10	-4	7	-7	-8	-15	-10	-12
Radljevac	27	20	1	0	-6	-1	-6	-9	-21	-11
Strmica	62	32	5	13	34	-6	-24	-28	-32	-36
Vrpolje	23	-5	12	-9	4	-12	2	-6	-20	-13
Žagrović	68	33	33	-6	64	-1	-7	-39	-37	-13
GRAD KNIN	1160	915	858	715	786	-59	359	69	-79	-99

Izvor: Tablogrami rođenih i umrlih po naseljima, 1965.-2015., DZS, Zagreb.

Od ukupnog broja rađanja u Gradu Kninu od 1965. do 2015., više od polovice (61%) odnosilo se na samo naselje Knin. Od polovice šezdesetih do 1990. godine, broj živorođenih se u Kninu kretao od 150 do 200 godišnje. Maksimum rađanja bio je 1984. godine, od tada ona se počinju smanjivati; 1990. bilo je 165 živorođenja. Nagli pad broja živorođenih zabilježen je početkom 1990-ih i on je rezultat neobuhvata podataka za vrijeme Domovinskog rata. U Kninu je 1996. godine rođeno 93 djece, a 1997. godine 219, To je bio najveći broj rođenih u cjelokupnom promatranom razdoblju (1965.-2015.).

Nakon 1997. godine broj živorođenih se naglo smanjuje. Posljednje promatrane godine (2015.) pao je na razinu od samo 88 živorođenih što je najniže u cijelom promatranom razdoblju (ako se izuzmu ratne godine). Iste godine broj umrlih bio je viši od broja živorođenih te je prvi puta naselje Knin zabilježilo negativan prirodni prirast (Slika 7.).

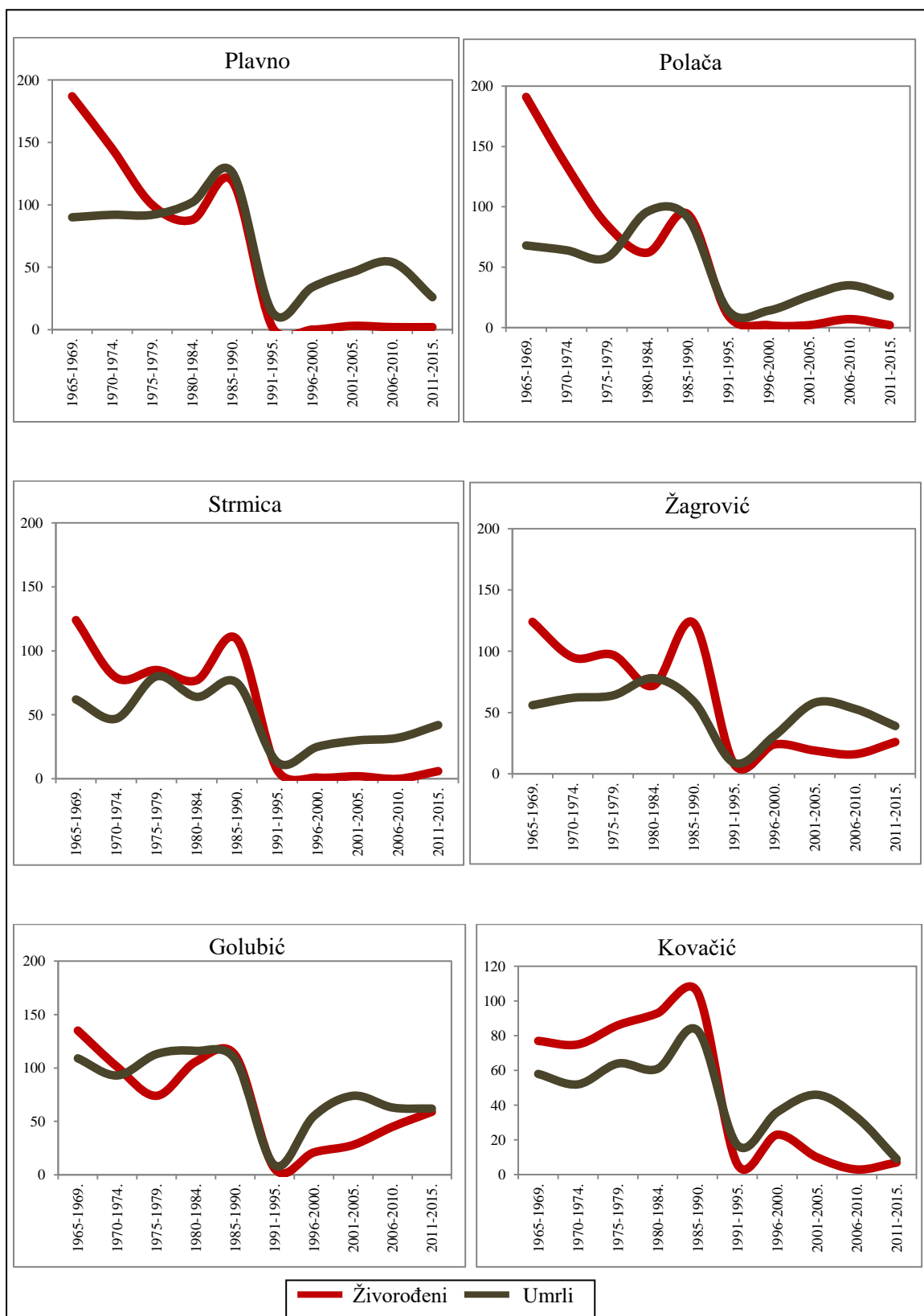

Slika 7. Kretanje broja živorođenih, umrlih i prirodnog prirasta u naselju Knin 1965.-2015.
Izvor: Tablogrami rođenih u umrlih po naseljima, 1965.-2015., DZS, Zagreb.

Kretanje broja živorođenih i umrlih za ostalih dvanaest naseljima prikazano je na slici 8.a i 8.b i tablici 5. Budući da se u većini naselja radi o malim vrijednostima rađanja i smrtnosti, koje puno osciliraju, kretanje je prikazano po petogodišnjim razdobljima.

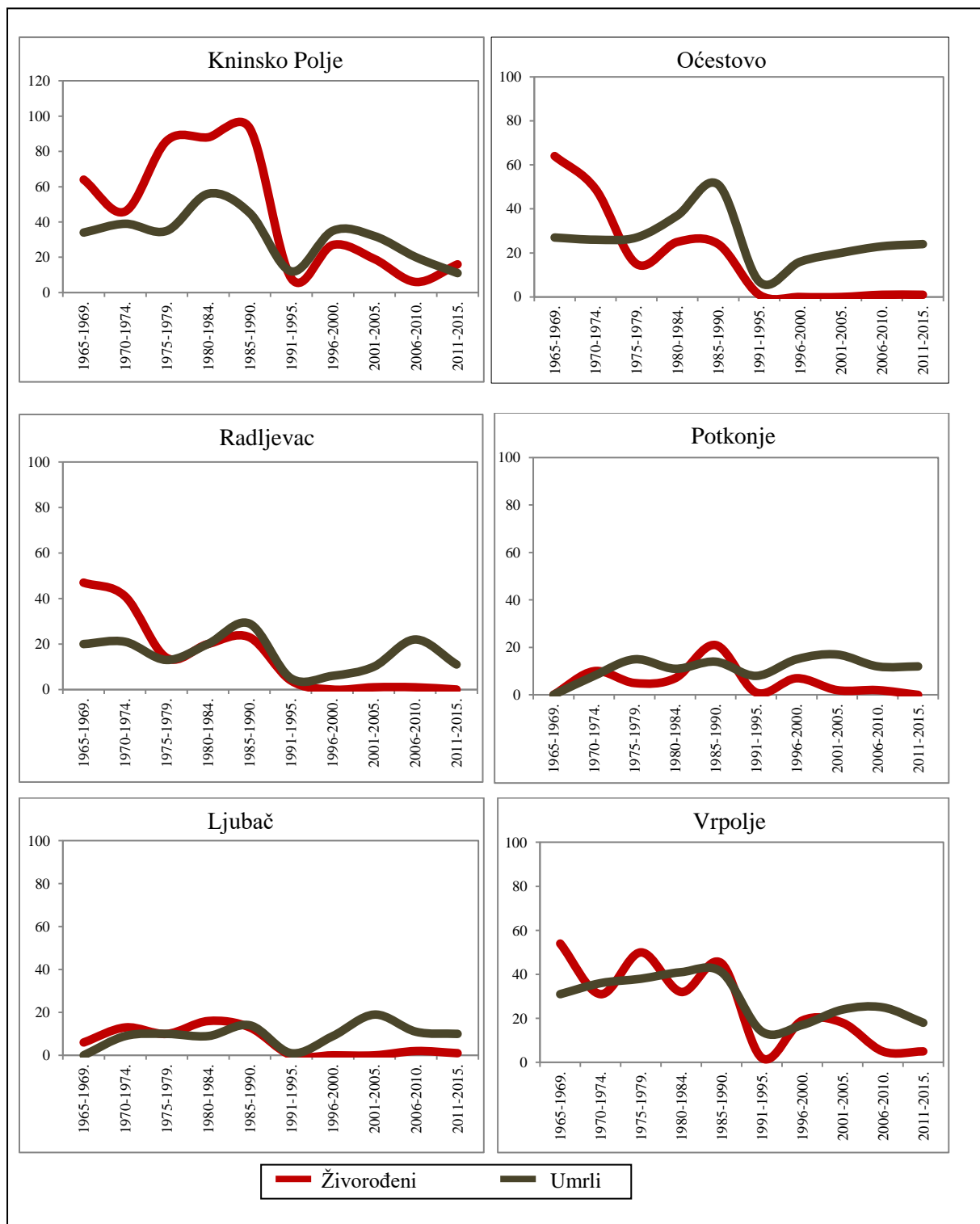
U određenom broju naselja do polovice sedamdesetih godina prirodno kretanje bilo je pozitivno, a u drugima je to bilo do osamdesetih godina. Izuzetak je Kninsko Polje, koje obilježava znatno viši prirodni prirast u odnosu na ostala naselja, osobito 1970-ih i 1980-ih godina, a prirodno je kretanje negativno od 1993. godine. Ovo se naselje ističe i po tome što je posljednje tri godine veći broj živorođenih nego umrlih. U ostalim naseljima prirodno je kretanje negativno od 1991. sve do danas.

U dva naselja, Ljubač i Potkonje vrijednosti rođenih i umrlih u cijelom promatranom razdoblju bile su niske. Do 1991. bilo je pet naselja gdje je prosječno godišnje bilo manje od 10 živorođenih (Ljubač, Očestovo, Potkonje, Radljevac, Vrpolje), a od 1991., to se odnosi na sva naselja osim Knina. Prosječan broj živorođenja manji je od 5. U dva naselja (Ljubač i Očestovo) se u posljednjih dvadeset godina (1995.-2015.) rodilo samo po troje djece, a u naselju Radljevac šestero, a od 2007. uopće nije bilo rađanja. Sve to ukazuje na demografsko izumiranje naselja.

Slika 8.a Kretanje broja živorođenih i umrlih u naseljima Grada Knina 1965.-2015.

Izvor: Tablogrami rođenih u umrlih po naseljima, 1965.-2015., DZS, Zagreb.

Slika 8.b Kretanje broja živorođenih i umrlih u naseljima Grada Knina 1965.-2015.

Izvor: Tablogrami rođenih u umrlih po naseljima, 1965.-2015., DZS, Zagreb.

5.4. Tipovi općeg kretanja stanovništva u naseljima Grada Knina

Prije detaljnije analize migracija potrebno je izložiti tipizaciju općeg kretanja stanovništva (prema Friganović, 1990) Grada Knina i naselja za dva posljednja međupopisna razdoblja (1991.-2001., 2001.-2011.). Iz navedene tipizacije kao rezultat dobiva se procijenjeni migracijski saldo ili migracijska bilanca. Na temelju podataka o migracijskoj bilanci (razlika između doseljenih i odseljenih) utvrđuje se li je neki prostor emigracijskog (E) ili imigracijskog (I) karaktera. Svaki od ova dva tipa sadrži podtipove ovisno o tome je li prirodna promjena i porast/pad stanovnika pozitivan ili negativan: E₁ – emigracija, E₂ – depopulacija, E₃ – izrazita depopulacija i E₄ – izumiranje, dok su imigracijski: I₁ – porast imigracijom, I₂ – obnova imigracijom, I₃ – slaba obnova imigracijom i I₄ – vrlo slaba obnova imigracijom (Friganović, 1990.). Rezultati analize tipova općeg kretanja po naseljima i za Grad Knin prikazani su u tablicama 6. i 7.

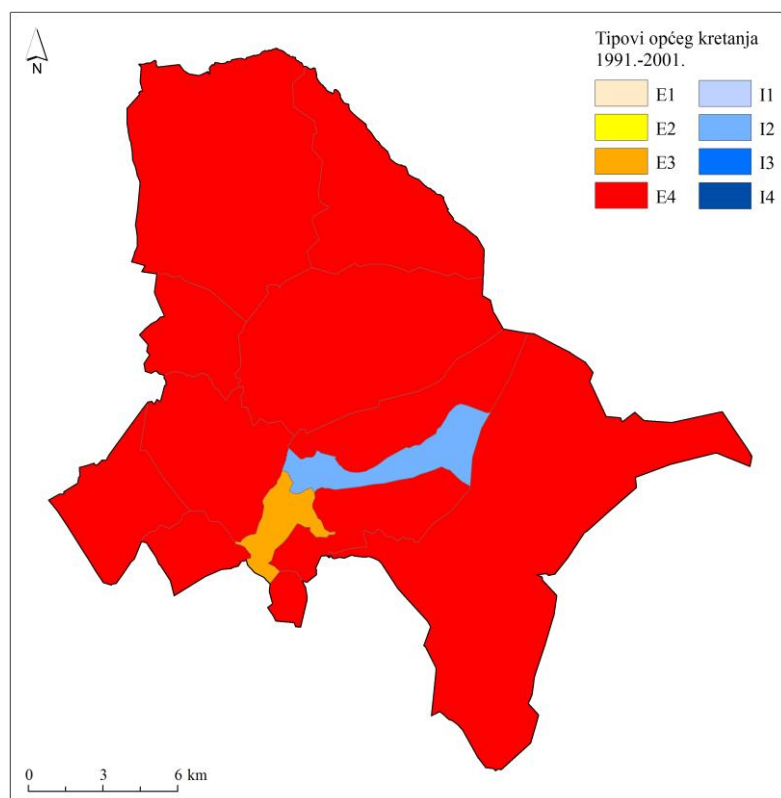
5.4.1. Razdoblje 1991.-2001.

U razdoblju 1991.-2001. Grad Knin imao je emigracijski E₃ tip općeg kretanja stanovništva (izrazita depopulacija). Prirodna promjena, iako pozitivna (303 stanovnika, ili 1,3%), bila je manja od stope popisom utvrđenog smanjenja (-7 835 ili -34,0%). Migracijska bilanca bila je negativna i iznosila je -80 138 stanovnika, odnosno -35,3% (Tablica 6.). „Bilo je to vrijeme najradikalnijih demografskih promjena u Hrvatskoj; u tom je razdoblju Hrvatska zbrinula velik broj Hrvata i ostaloga stanovništva iz svih dijelova bivše zajednice, a najviše iz Bosne i Hercegovine, dok je istodobno Hrvatsku napustio velik broj Srba“ (Šterc i Komušanac, 2012:700).

Sva naselja (osim jednog) obilježavao je tip E₃ ili tip E₄ općeg kretanja stanovništva, što ukazuje da je negativan migracijski saldo imao važniju ulogu u smanjenju broja stanovnika nego prirodno kretanje (Slika 9.). Naselje Knin je razdoblju 1991.-2001. jedino naselje koje je imalo tip E₃, što znači da je prirodna promjena bila pozitivna (550 osoba ili 4,5%), a zbog negativnog migracijskog salda (-14,2% ili -1 753) stopa popisom utvrđenog smanjenja bila je negativna (-9,8%).

Ostala naselja (Golubić, Kovačić, Ljubač, Očestovo, Plavno, Polača, Potkonje, Radljevac, Strmica, Vrpolje i Žagrović) obilježavao je tip E₄ općeg kretanja (izumiranje).

Prirodna promjena je bila negativna, kao i popisom utvrđeno kretanje. Stopa popisom utvrđenog smanjenja bila je u svim naseljima veća od stope prirodnog smanjenja što je bio rezultat vrlo izrazite negativne migracijske bilance. U četiri naselja (Plavno, Polača, Radljevac, Strmica), migracijska bilanca ili migracijski saldo bio je viši od -70%. Osobito je bio izražen u naselju Polača: stanovništvo se u razdoblju 1991.-2001. smanjilo za 91,6% ili 1 452 stanovnika, što je bilo rezultat izrazitog migracijskog salda (-90,5% ili -1 436), a manje negativnog prirodnog kretanja (-1,0%, odnosno -16 stanovnika) (Tablica 6.).

Slika 9. Tipovi općeg kretanja stanovništva naselja Grada Knina 1991.-2001.

Izvor: Kao za Tablicu 1.

Jedino se izdvaja naselje Kninsko Polje koje ima karakteristike tipa I2 općeg kretanja stanovništva (obnova imigracijom) (Slika 9.). Iako je prirodna promjena bila negativna (-3,2%), povećan je broj stanovnika za 31,4%. Tome su pridonijele migracije, odnosno, migracijski saldo je u razdoblju 1991.-2001, iznosio 34,6%.

Tablica 6. Opće kretanje stanovništva naselja Grada Knina 1991.-2001.

Naselje	Broj stanovnika		Promjena broja stan. između dva popisa		Prirodna promjena između dva popisa		Migracijska bilanca između dva popisa		Tip općeg kretanja stan. između dva popisa
	1991	2001	apsolutna	relativna %	apsolutna	relativna %	apsolutna	relativna %	
Golubić	1 424	654	-770	-54,1	-39	-2,7	-731	-51,4	E4
Knin	12 331	11 128	-1 203	-9,8	550	4,5	-1 753	-14,2	E3
Kninsko Polje	408	536	128	31,4	-13	-3,2	141	34,6	I2
Kovačić	1 185	915	-270	-22,8	-25	-2,1	-245	-20,7	E4
Ljubač	172	87	-85	-49,4	-11	-6,3	-74	-43,2	E4
Oćestovo	351	160	-191	-54,4	-22	-6,1	-170	-48,3	E4
Plavno	1 720	266	-1 454	-84,5	-46	-2,7	-1 408	-81,9	E4
Polača	1 586	134	-1 452	-91,6	-16	-1,0	-1 436	-90,5	E4
Potkonje	198	85	-113	-57,1	-15	-7,7	-98	-49,4	E4
Radljevac	387	105	-282	-72,9	-9	-2,3	-273	-70,5	E4
Strmica	1 334	268	-1 066	-79,9	-31	-2,3	-1 035	-77,6	E4
Vrpolje	536	204	-332	-61,9	-10	-1,8	-322	-60,1	E4
Žagrović	1 393	648	-745	-53,5	-11	-0,8	-735	-52,7	E4
GRAD KNIN	23 025	15 190	-7 835	-34,0	303	1,3	-8 138	-35,3	E3

Izvor : Izračunato prema izvoru kao za Tablicu 1.

5.4.2. Razdoblje 2001.-2011.

Za razliku od pretodnog, u razdoblju 2001.-2011. dolazi do promjena u tipovima kretanja. One se očituju u poboljšanju demografske slike na koju su utjecala pozitivna migracijska kretanja (Tablica 7.). Grad Knin ima karakteristike tipa I2 općeg kretanja stanovništva odnosno, obnovu imigracijom. Broj stanovnika je u ovome razdoblju povećan s 15 190 na 15 407 ili za 1,4%. Prirodna promjena bila je negativna, ali vrlo niska (-0,1%), a migracijska bilanca pozitivna; 232 stanovnika ili 1,5% što je dovelo do porasta broja stanovnika.

Jedanaest naselja (od 13) u razdoblju 2001.-2011. ima imigracijska obilježja (tip I2, I3 ili I4) što je rezultiralo obnovom (slabom ili vrlo slabom) ukupnog broja stanovnika uz negativno prirodno kretanje (Tablica 7., Slika 10.).

Tip I2 općeg kretanja stanovništva imaju tri naselja (Golubić, Kninsko Polje i Polača), u kojima je migracijski saldo bio između 65% i 95%. Najveće promjene dogodile su se u naselju Polača. U prethodnom razdoblju Polača je izgubila više od 90% stanovništva, i to zbog emigracije. U posljednjem međupopisnom razdoblju migracije su imale obrnut smjer. Broj stanovnika je povećan za više od 50%, iako je prirodna promjena bila negativna (-39,0%), migracijski saldo koji je bio pozitivan (95,7%) doprinio je povećanju broja stanovnika. Visok migracijski saldo (58,8%) karakterističan je i za naselje Potkonje, u kojemu je stopa ukupnog

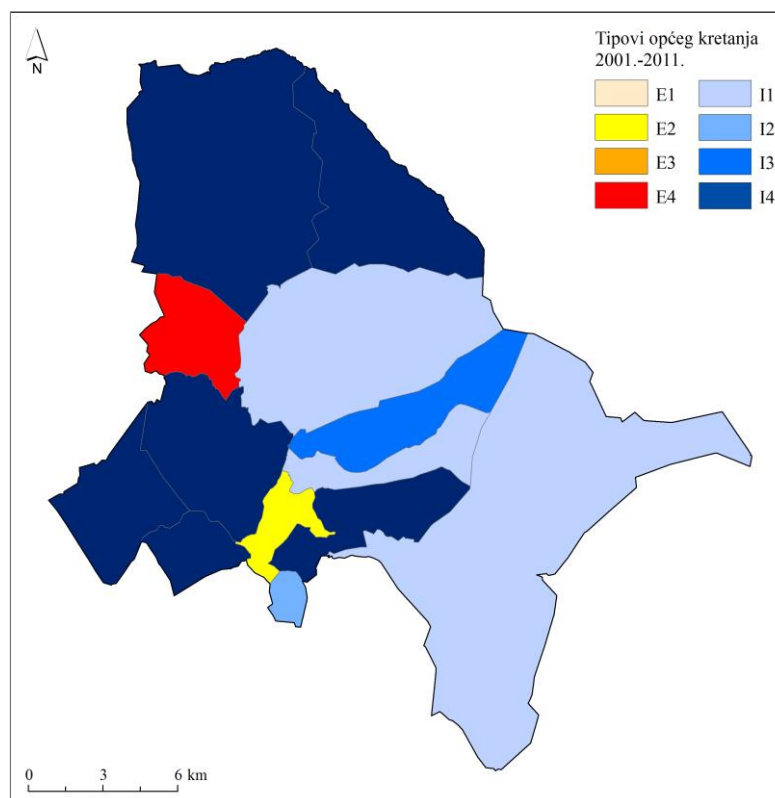
porasta i prirodnog prirasta bila ista, ali različitog predznaka. Stopa popisom utvrđenog povećanja iznosila je 29,4%, a stopa prirodne promjene bila je negativna i iznosila je -29,4%. Stoga ovo naselje ima karakteristike prijelaznog tipa općeg kretanja I2-I3. Ostala naselja (njih šest – Kovačić, Ljubač, Očestovo, Plavno, Strmica, Žagrović) karakterizira tip I4, što znači da je došlo do vrlo slabog obnavljanja stanovništva, i to zbog pozitivnog migracijskog salda koji se kretao od 5,4% do 30,6%.

Tablica 7. Opće kretanje stanovništva naselja Grada Knina 2001.-2011.

Naselje	Broj stanovnika		Promjena broja stan.		Prirodna promjena		Migracijska bilanca		Tip općeg kretanja stanovništva
	2001.	2011.	apsolutna	relativna %	apsolutna	relativna %	apsolutna	relativna %	
Golubić	654	1029	375	57,3	-64	-9,7	439	67,0	I2
Knin	11 128	10 633	-495	-4,4	572	5,1	-1 067	-9,6	E2
Kninsko Polje	536	864	328	61,2	-27	-5,0	355	66,2	I2
Kovačić	915	900	-15	-1,6	-64	-7,0	49	5,4	I4
Ljubač	87	78	-9	-10,3	-28	-31,6	19	21,3	I4
Očestovo	160	144	-16	-10,0	-42	-26,4	26	16,4	I4
Plavno	266	253	-13	-4,9	-95	-35,5	82	30,6	I4
Polača	134	210	76	56,7	-52	-39,0	128	95,7	I2
Potkonje	85	110	25	29,4	-25	-29,4	50	58,8	I2-I3
Radljevac	105	75	-30	-28,6	-30	-28,1	-1	-0,5	E4
Strmica	268	261	-7	-2,6	-60	-22,5	53	19,9	I4
Vrpolje	204	213	9	4,4	-26	-12,6	35	17,0	I3
Žagrović	648	637	-11	-1,7	-75	-11,5	64	9,8	I4
GRAD KNIN	15 190	15 407	217	1,4	-15	-0,1	232	1,5	I2

Izvor : Izračunato prema izvoru kao za Tablicu 1.

Samo dva naselja imaju emigracijske karakteristike (tip E). Jedno od njih je naselje Knin, koje ima karakteristike tipa E2 (depopulacija), a drugo Radljevac, tip E4 (izumiranje stanovništva). U Kninu je u posljednjem međupopisnom razdoblju prirodni prirast bio pozitivan (stopa je iznosila 5,1% ili 572 stanovnika). Međutim, migracijski saldo je bio negativan (-9,6% ili -1 067 stanovnika) iz čega proizlazi da je depopulacija bila uzrokovana emigracijom stanovništva. Za razliku od Knina, u naselju Radljevac depopulacija je rezultat i negativne prirodne promjene (-28,1%) i negativne migracijske bilance (-0,5%).

Slika 10. Tipovi općeg kretanja stanovništva naselja Grada Knina 2001.-2011.
Izvor: Kao za Tablicu 1.

Može se zaključiti da povećanje broja stanovnika 2011. godine u odnosu na 2001. u Gradu Kninu nije rezultat povećanja stanovništva u naselju Knin (koje je 2011. imalo manji broj stanovnika nego 2001.), nego u ostalim naseljima. Radi se o pet naselja (Golubić, Kninsko Polje, Polača, Potkonje, Vrpolje). Iako je u ovim naseljima prirodno kretanje bilo negativno, kao u svim ostalima (osim Knina), zbog visokog migracijskog salda povećao se broj stanovnika u Gradu Kninu 2011.

6. MIGRACIJE STANOVNIŠTVA GRADA KNINA, 1991.- 2011.

„Analiza migracija stanovništva za Grad Knin rađena je pomoću vitalno-statističke metode (Wertheimer-Baletić, 1999: 297, Nejašmić, 2005: 131), iz koje je procijenjen migracijski saldo“, kao što je prikazano u Tablici 6. i 7. U ovome poglavlju objašnjena su migracijska obilježja stanovništva Grada Knina prema rezultatima tri posljednja popisa stanovništva te posljedice migracijskih kretanja.

U analizi migracija postoje određeni metodološki problemi (nedostatak podataka u određenim godinama) koji se tiču neujednačenosti podataka u tri posljednja popisa stanovništva. Analiza o migracijskim obilježjima za Grad Knin rađena je za sva tri popisa, a na razini naselja za dva popisa, 1991. i 2001. Godine doseljenja u mjesto stanovanja, analizirane su samo za 1991. godinu, budući da u rezultatima popisa 2001. i 2011. nema objavljenih podataka o vremenu doseljenja.

Migracijska kretanja su bila važna komponenta u ukupnom kretanju stanovništva u posljednja dva međupopisna razdoblja, važnija nego prirodno kretanje, što se vidi u tablicama 6. i 7. U popisnom razdoblju 1991.-2001., negativan migracijski saldo bio je glavni čimbenik ukupne depopulacije u Hrvatskoj, dok je prirodno smanjenje djelovalo u istom smjeru, ali sa znatnim ponderom (Wertheimer Baletić, 2003). Iste karakteristike važe i za područje Grada Knina. Radi se prvenstveno o ratom pogoršanoj migracijskoj bilanci koja je već i ranije bila negativna (Wertheimer Baletić, 2003). U popisnom razdoblju (2001.-2011.) u Gradu Kninu dolazi do povećanja broja stanovnika, što je rezultat pozitivne migracijske bilance (iako je prirodna promjena i dalje negativna), zbog većeg doseljavanja hrvatskog stanovništva iz susjedne Bosne i Hercegovine (Glamuzina i dr., 2005).

6.1. Autohtono/doseljeno stanovništvo u Gradu Kninu

Usporede li se tri posljednja popisa stanovništva, najveći broj autohtonog stanovništva prema popisu 1991. godine živio je u Gradu Kninu. Od ukupnog stanovništva, 55,1% stanovništva je od rođenja stanovalo u istom mjestu, a ostalih 44,9% je doselilo, i to nešto više od 9 tisuća, odnosno 87,6% iz drugih naselja u Republici Hrvatskoj od ukupnog broja doseljenih, a 12,4% iz inozemstva (Tablica 8.). Migracijska obilježja stanovništva Grada Knina

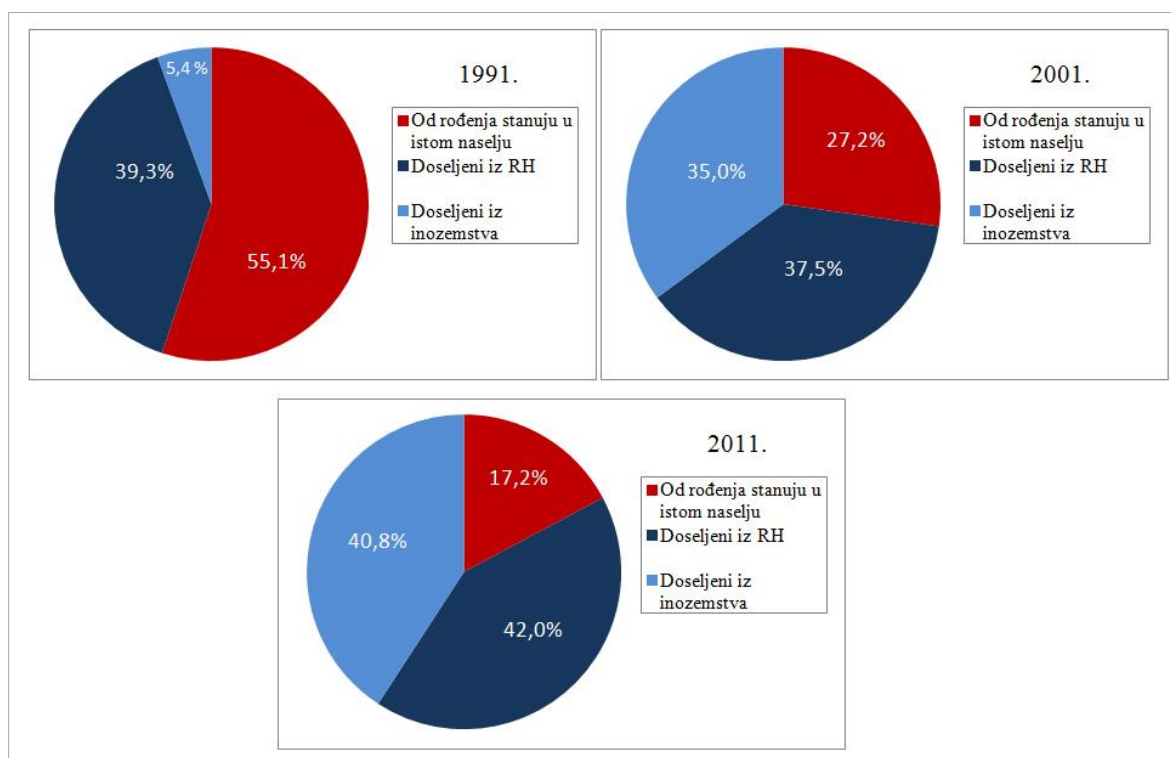
pokazuju da je u ukupnom stanovništvu bilo 55,1% stanovnika koji su od rođenja živjeli u istom mjestu, 39,3% ih je doselilo iz ostalih naselja Republike Hrvatske, a samo 5,4% iz inozemstva (misli se na prostor bivše SFRJ i drugih zemalja) (Slika 11.).

Tablica 8. Stanovništvo prema mjestu rođenja i doseljeni u Grad Knin 1991., 2001., 2011.

Popisne godine	Od rođenja stanuju u istom mjestu			Dospeljeni			Ukupno stanovnika*
	ukupno	muško	žensko	ukupno	iz RH	iz inozemstva	
1991.	12 695	6 976	5 719	10 330	9 047	1 237	23 025
2001.	4 125	2 129	1 996	11 056	5 693	5 319	15 190
2011.	2 646	1 346	1 300	12 760	6 475	6 285	15 407
U %							
1991.	55,1	55,0	45,0	44,9	87,6	12,0	100,0
2001.	27,2	51,6	48,4	72,8	51,5	48,1	100,0
2011.	17,2	50,9	49,1	82,8	50,7	49,3	100,0

*Razlika do 'Ukupno' odnosi se na nepoznato preseljenje.

Izvor : Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, DZS, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, po gradovima/općinama, DZS, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu., DZS, Zagreb, www.dzs.hr

*Razlika do 'Ukupno' odnosi se na nepoznato preseljenje.

Slika 11. Autohtono i doseljeno stanovništvo u Grad Knin 1991., 2001., 2011.

Izvor: Kao za Tablicu 8.

Godine 2001. situacija se promijenila, kao rezultat intenzivnih emigracija tijekom i poslije Domovinskog rata. Broj stanovnika koji od rođenja stanuje u istom mjestu znatno se smanjio, na samo 27,2% u ukupnom stanovništvu, dok je 2/3 stanovništva doselilo, i to skoro podjednako iz ostalih mjesta u Republici Hrvatskoj i iz inozemstva; odnos je 51,5% prema 48,1% (Slika 11.).

Deset godina poslije (2011.), broj i udio autohtonog stanovništva su se drastično smanjili. Samo 17,2% od ukupnog broja stanovnika od rođenja je stanovalo u istom mjestu, a 82,8% je doseljeno stanovništvo. Gotovo podjednak broj stanovnika doselio je iz ostalih naselja Republike Hrvatske i iz inozemstva, s tim što je u odnosu na ostala dva popisa udio doseljenih iz inozemstva bio najveći upravo ove godine; 49,3% u odnosu na 48,1% 2001. i samo 12,0% 1991. (Slika 11.).

6.2. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 1991.

Kao što je naznačeno u prethodnom poglavlju, 1991. godine je u Gradu Kninu bio najveći broj autohtonog stanovništva, odnosno onoga koje od rođenja živi u istom mjestu, 12 695 ili 55,1% u ukupnom stanovništvu. Doseljenog stanovništva bilo je 10 330. Intenzivnija doseljavanja počela su neposredno nakon Drugog svjetskog rata, što se vidi po tome da je od 1946. do 1980. bilo vrijeme najvećih doseljavanja u cjelokupnom razdoblju od prije 1941. do 1991. godine. Najveći broj njih doselio je u razdoblju 1971.-1980. (Tablica 9., Slika 12.). Bilo je to vrijeme razvijene industrije u Kninu koja je privlačila radnike iz okolnih i udaljenijih mjesta. Najmanji porast doseljenog stanovništva zabilježen je u razdoblju od 1941. do 1945. godine što je i očekivano jer je to bilo vrijeme Drugoga svjetskog rata.

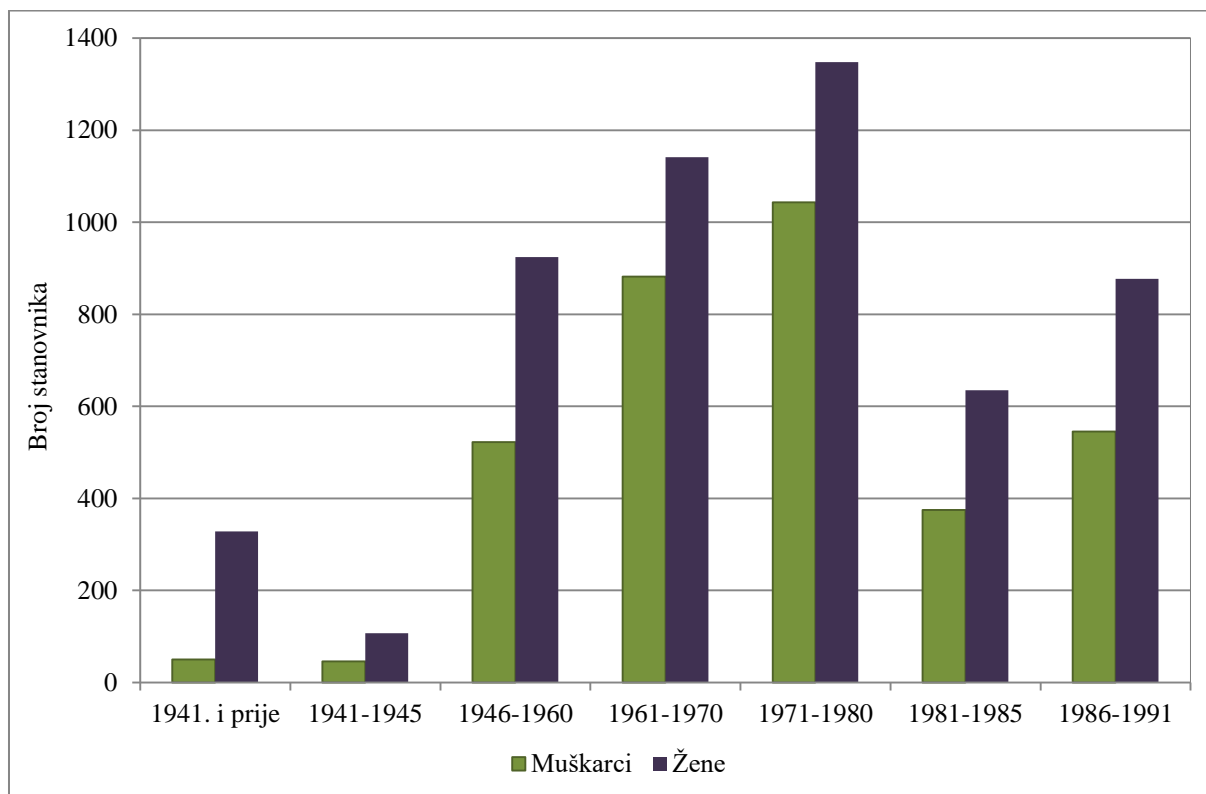
Tablica 9. Stanovništvo prema godini doseljenja i spolu u Grad Knin 1991.

Spol	1941. i prije	1941-1945.	1946-1960.	1961-1970.	1971-1980.	1981-1985.	1986-1991.	Ukupno*
Muško	50	46	522	882	1 043	375	545	4 256
Žensko	328	107	924	1 141	1 348	635	877	6 074
Ukupno	378	153	1 446	2 023	2 391	1 010	1 422	10 330
U %								
Muško	13,2	30,1	36,1	43,6	43,6	37,1	38,3	41,2
Žensko	86,8	69,9	63,9	56,4	56,4	62,9	61,7	58,8
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Razlika do 'Ukupno' odnosi se na nepoznatu godinu preseljenja

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, DZS, Zagreb.

U svim razdobljima, vidljiv je veći udio doseljenih žena nego muškaraca. Najveća je razlika bila u razdoblju 1941. i prije, kada je u ukupno doseljenom stanovništvu bilo 86,8% žena, a samo 13,2% muškog stanovništva, odnosno doselilo je samo 50 muškaraca, a čak 328 žena. Jedan od glavnih razloga zbog kojeg žene prednjače u broju doseljenog stanovništva je taj da su žene spremnije na promjenu mjesta boravka, uglavnom zbog udaje, pronalaženja posla, dok muškarci češće ostaju u svome domu i nakon ženidbe.

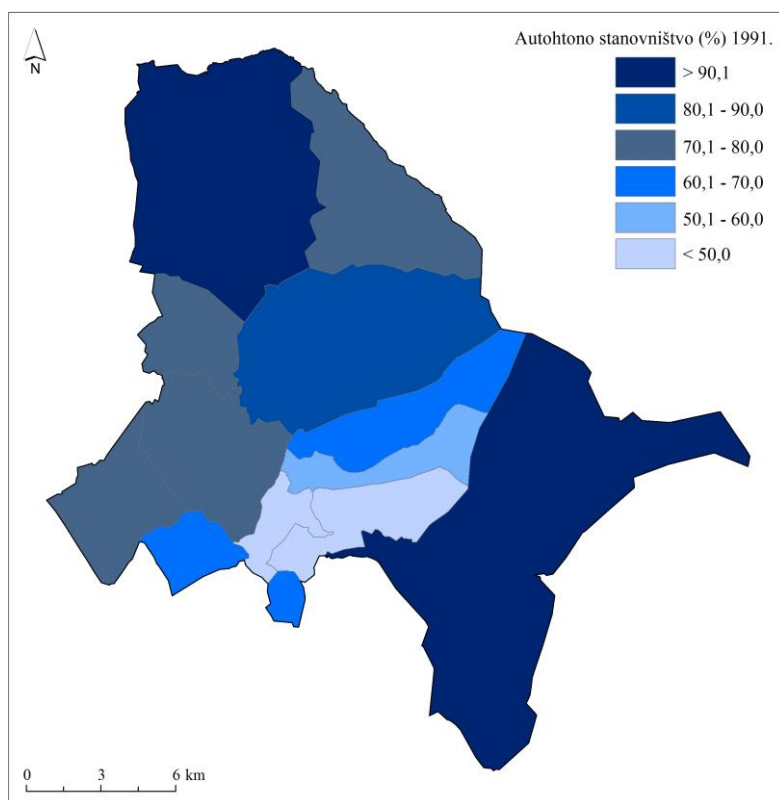
Slika 12. Stanovništvo Grada Knina prema godini doseljenja i spolu 1991.

Izvor: Kao za Tablicu 9.

6.2.1. Autohtono/doseljeno stanovništvo po naseljima 1991.

Od ukupnog broja naselja (13), u njih 11 ili 85%, više od polovice od ukupnog broja stanovnika 1991. godine je od rođenja živjelo u istom naselju (Tablica 10., Slika 13.). Izdvajaju se tri naselja (Golubić, Plavno, Polača) u kojima je udio autohtonog stanovništva bio viši od 80%. Posebno se izdvajaju naselja Polača i Plavno s više od 90% autohtonog stanovništva, što je bilo najviše u tadašnjoj općini Knin koja je obuhvaćala 42 naselja. Samo je još u naselju Kijevu, u bivšoj općini Knin, bilo više od 90% stanovnika koje je od rođenja živjelo u istom mjestu. S druge strane, u dva naselja (Knin, Kovačić), udio autohtonog stanovništva u ukupnom

bio je manji od doseljenog. Osobito je vrlo nizak u Kninu (37,3%), dok je u Kovačiću iznosio 41,2% od ukupnog stanovništva.

Slika 13. Udio (%) autohtonog stanovništva u ukupnom po naseljima Grada Knina 1991. Izvor: Kao za Tablicu 9.

Prema spolu, u svim naseljima više je bilo muškog autohtonog stanovništva nego ženskog. Najveća razlika je u naselju Ljubač, a najmanja u Kninu. U Kninu je odnos muškarci/žene iznosio 51,9% prema 48,1%, a u naselju Ljubač 67,3% prema 32,7%.

Što se tiče doseljenog stanovništva, u svim naseljima osim u Strmici više od 80% stanovništva doselilo je iz Republike Hrvatske (2/3 i više od ukupno doseljenih), i to iz drugog mjesta, ali iste općine, tadašnje Knin. Od ukupno doseljenih u Strmici, bio je gotovo jednak udio doseljenih iz ostalih naselja u Hrvatskoj i inozemstva (s područja bivše SFRJ); odnos je iznosio 52,1 prema 47,9. Velik broj doseljenih iz inozemstva odnosio se vrlo vjerojatno na područje Bosne i Hercegovine, budući da se naselje Strmica nalazi u graničnom prostoru kninskog kraja prema BiH.

Tablica 10. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima po naseljima Grada Knina 1991.

Naselja	Od rođenja stanuju u istom mjestu			Dospeljeni			Ukupno stanovnika
	ukupno	muško	žensko	ukupno	iz RH	iz inozemstva	
Golubić	1 140	643	497	284	233	50	1 424
Knin	4 605	2 388	2 217	7 726	6 853	840	12 331
Kninsko Polje	236	137	99	172	148	24	408
Kovačić	488	282	206	697	634	63	1 185
Ljubač	107	72	35	65	61	4	172
Oćestovo	259	150	109	92	84	8	351
Plavno	1 568	853	715	152	121	30	1 720
Polača	1457	783	674	129	103	23	1586
Potkonje	127	80	47	71	69	2	198
Radljevac	273	171	102	114	104	8	387
Strmica	1 039	578	461	295	151	139	1 334
Vrpolje	369	228	141	167	150	16	536
Žagrović	1027	611	416	366	336	30	1 393
GRAD KNIN	12 695	6 976	5 719	10 330	9 047	1 237	23 025
U %							
Golubić	80,1	56,4	43,6	19,9	82,0	17,6	100,0
Knin	37,3	51,9	48,1	62,7	88,7	10,9	100,0
Kninsko Polje	57,8	58,1	41,9	42,2	86,0	14,0	100,0
Kovačić	41,2	57,8	42,2	58,8	91,0	9,0	100,0
Ljubač	62,2	67,3	32,7	37,8	93,8	6,2	100,0
Oćestovo	73,8	57,9	42,1	26,2	91,3	8,7	100,0
Plavno	91,2	54,4	45,6	8,8	79,6	19,7	100,0
Polača	91,9	53,7	46,3	8,1	79,8	17,8	100,0
Potkonje	64,1	63,0	37,0	35,9	97,2	2,8	100,0
Radljevac	70,5	62,6	37,4	29,5	91,2	7,0	100,0
Strmica	77,9	55,6	44,4	22,1	51,2	47,1	100,0
Vrpolje	68,8	61,8	38,2	31,2	89,8	9,6	100,0
Žagrović	73,7	59,5	40,5	26,3	91,8	8,2	100,0
GRAD KNIN	55,1	55,0	45,0	44,9	87,6	12,0	100,0

*Razlika do „Ukupno“ odnosi se na nepoznato preseljenje

IZVOR: Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, DZS, Zagreb.

6.3. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 2001.

Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 2001. i 2011. može se analizirati samo na razini Grada Knina zbog nedostupnosti podataka na razini naselja. Iz tablice 11. proizlazi da je, 2001. godine u ukupnom stanovništvu manje od jedne trećine stanovnika od rođenja živjelo u mjestu stanovanja, dok su se 2/3 stanovnika doselile i to gotovo podjednako iz naselja u

Republici Hrvatskoj (51,5%) i iz inozemstva (48,1%). U ukupnoj muškoj populaciji, 29,0% (ili 2 129) ih je bilo autohtono, a među ženama nešto manje (25,4% ili 1 996).

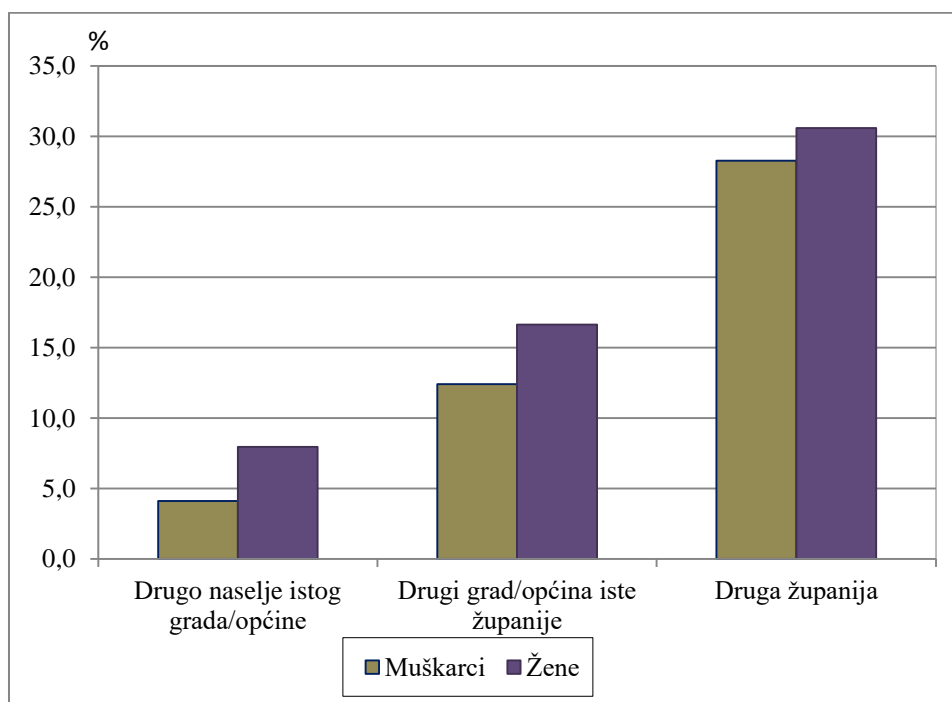
Među doseljenima iz RH (5 693), bilo je više žena (3 142) nego muškaraca (2 551) (Tablica 11.). Najviše doseljenih je bilo iz druge županije (30,6% žena, 28,6% muškaraca), zatim upola manje iz drugog grada/općine u Šibensko-kninskoj županiji, a najmanje je preseljenja bilo između naselja u okviru Grada Knina (8% žena i samo 4% muškaraca) (Slika 14.).

Tablica 11. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu Grada Knina 2001.

Spol	Ukupan broj stanovnika	Ukupno doseljeno stan.*	Doseljeni iz Republike Hrvatske				Doseljeni iz inozemstva			
			ukupno	drugo naselje istog grada/opć.	drugi grad/opć. iste županije	druga županija	ukupno	Bosna i Herceg.	SRJ	ostale zemlje SFRJ
Muško	7 341	5 209	2 551	234	707	1 610	2 646	2 519	101	11
Žensko	7 849	5 847	3 142	453	947	1 742	2 673	2 530	110	13
Ukupno	15 190	11 056	5 693	687	1 654	3 352	5 319	5 049	211	28

*Razlika do „Ukupno“ odnosi se na nepoznato preseljenje

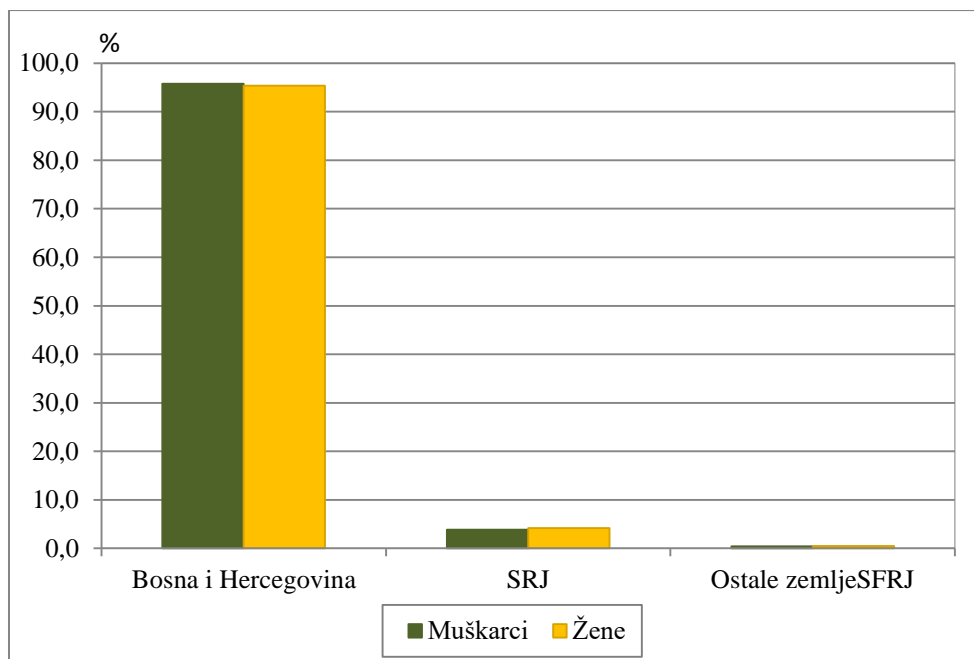
Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, po gradovima/općinama, DZS, Zagreb, www.dzs.hr

Slika 14. Doseljeno stanovništvo iz RH prema spolu i mjestu doseljenja u Grad Knin 2001.

Izvor: Kao za Tablicu 11.

U doseljenoj muškoj populaciji (5 209), nešto više ih je doselilo iz inozemstva nego iz Republike Hrvatske; 50,8% ili 2 646 prema 49,0 ili 2 551 (Tablica 11.). Među doseljenim ženama, više ih je doselilo iz nekog drugog mjesta u Republici Hrvatskoj (53,7% ili 3 142 od ukupno doseljenih žena), nego iz inozemstva (45,7% ili 2 673).

Slika 15. Doseljeno stanovništvo iz inozemstva prema spolu u Grad Knin 2001.

Izvor: Kao za Tablicu 11.

Doseljenih iz inozemstva u Grad Knin 2001. godine je bilo neznatno manje od doseljenih iz Republike Hrvatske. Najveći broj i muškaraca i žena doselio je iz Bosne i Hercegovine. Ova imigracija, kao posljedica rata i izbjegličke emigracije iz Bosne i Hercegovine činila je više od 95% u broju ukupno doseljenih iz inozemstva u Grad Knin.³ Oko 4% doselilo je iz SRJ (nešto malo više žena nego muškaraca) i manje od 1% iz ostalih zemalja bivše SFRJ (Makedonija, Slovenija) (Slika 15.).

6.3.1. Autohtono/doseljeno stanovništvo po naseljima 2001.

Godine 1991., u 11 naselja bilo je više od 50% autohtonog stanovništva u ukupnom stanovništvu, a 2001. godine broj naselja smanjio se na osam. U četiri naselja bilo je između 70

³ Ukupan broj doseljenog stanovništva u Republici Hrvatskoj u razdoblju 1991.-2001. iznosio je 189 039 ili 18,1% od ukupno doseljenih (Wertheimer-Baletić, 2003: 98).

i 80% autohtonog stanovništva (Plavno, Polača, Radljevac, Strmica), a najmanje u naselju Kovačić (18,5%). U naseljima Knin i Kninsko Polje bilo je oko 21% stanovnika koji su od rođenja stanovali u istom mjestu (Tablica 12., Slika 16.). Razlog tome je veliko iseljavanje stanovništva srpske narodnosti u vrijeme i nakon Domovinskog rata.

Tablica 12. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima po naseljima Grada Knina 2001.

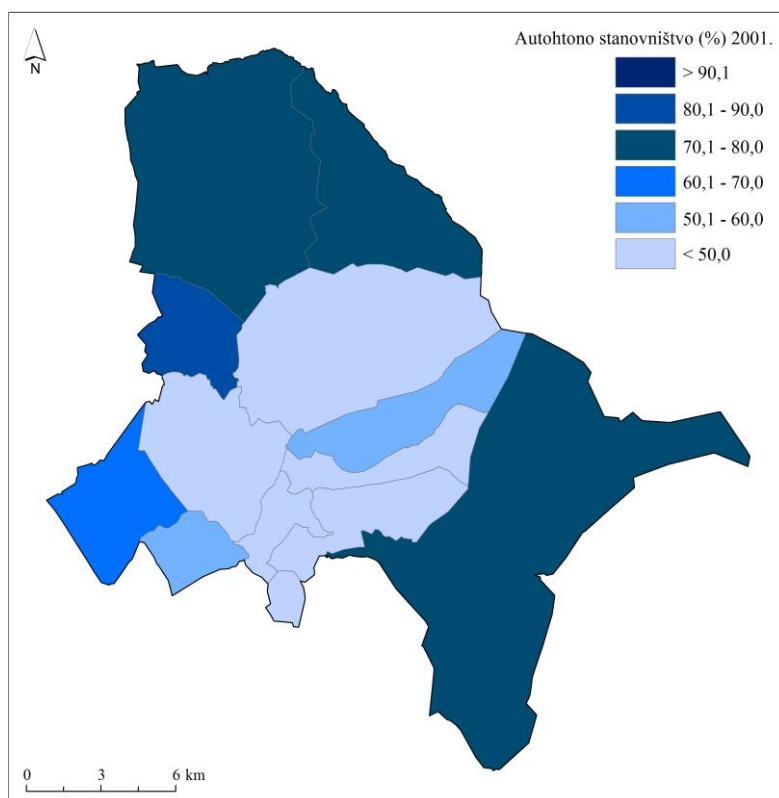
Naselja	Od rođenja stanuju u istom mjestu			Doseljeni			Ukupno stanovnika
	ukupno	muško	žensko	ukupno	iz RH	iz inozemstva	
Golubić	327	166	161	327	79	248	654
Knin	2 347	1 158	1 189	8 774	4 730	4 030	11 128
Kninsko Polje	114	66	48	422	132	287	536
Kovačić	169	108	61	745	260	484	915
Ljubač	47	34	13	40	37	3	87
Očestovo	103	53	50	56	53	3	160
Plavno	211	99	112	55	38	6	266
Polača	105	60	45	29	27	0	134
Potkonje	41	27	14	44	33	9	85
Radljevac	87	40	47	18	10	7	105
Strmica	200	102	98	68	39	28	268
Vrpolje	109	65	44	95	80	9	204
Žagrović	265	151	114	383	175	205	648
GRAD KNIN	4 125	2 129	1 996	1 1056	5 693	5 319	15 190
U %							
Golubić	50,0	50,8	49,2	50,0	24,2	75,8	100,0
Knin	21,1	49,3	50,7	78,8	53,9	45,9	100,0
Kninsko Polje	21,3	57,9	42,1	78,7	31,3	68,0	100,0
Kovačić	18,5	63,9	36,1	81,4	34,9	65,0	100,0
Ljubač	54,0	72,3	27,7	46,0	92,5	7,5	100,0
Očestovo	64,4	51,5	48,5	35,0	94,6	5,4	100,0
Plavno	79,3	46,9	53,1	20,7	69,1	10,9	100,0
Polača	78,4	57,1	42,9	21,6	93,1	0,0	100,0
Potkonje	48,2	65,9	34,1	51,8	75,0	20,5	100,0
Radljevac	82,9	46,0	54,0	17,1	55,6	38,9	100,0
Strmica	74,6	51,0	49,0	25,4	57,4	41,2	100,0
Vrpolje	53,4	59,6	40,4	46,6	84,2	9,5	100,0
Žagrović	40,9	57,0	43,0	59,1	45,7	53,5	100,0
GRAD KNIN	27,2	51,6	48,4	72,8	51,5	48,1	100,0

*Razlika do „Ukupno“ odnosi se na nepoznato preseljenje

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, po naseljima, popis 2001. Tablogrami DZS, Zagreb.

Od doseljenog stanovništva, nešto je veći broj doseljenih iz Republike Hrvatske (5 693

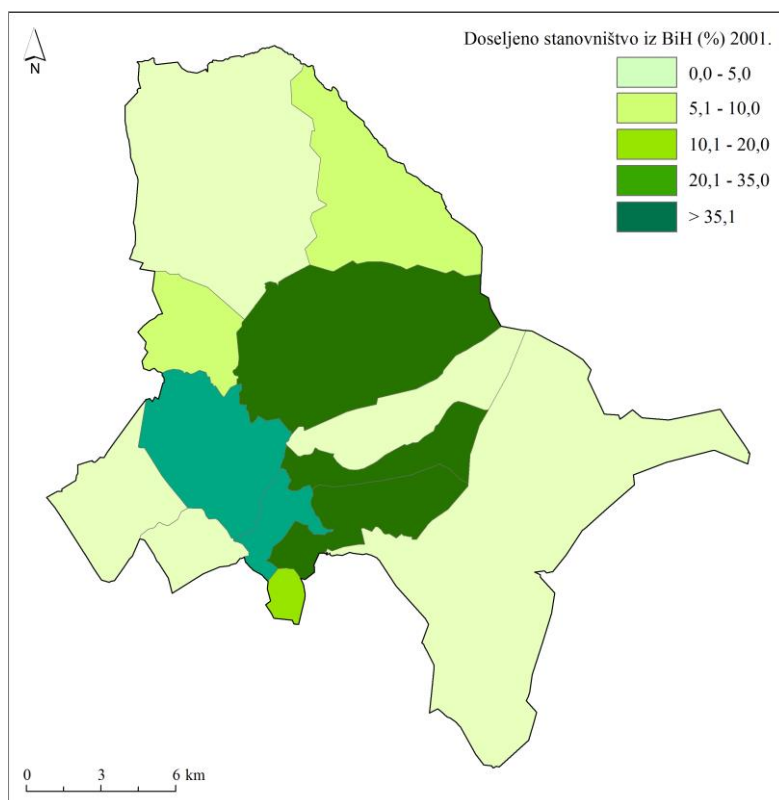
ili 51,5% od ukupno doseljenih) nego iz inozemstva (48,1%).⁴ Veći broj doseljenih iz drugih mjesta u Hrvatskoj nego iz inozemstva (više od 75%) karakterističan je za naselja Ljubač, Očestovo, Polaču, Potkonje i Strmicu. U drugim je naseljima taj udio manji. Najmanji je u naselju Golubić gdje je 24,2% od ukupno doseljenih bilo iz nekog drugog mjesta u Hrvatskoj, a 75,8% iz inozemstva. U Kninskom Polju i Kovačiću je također visok udio doseljenih iz inozemstva. Najmanji je u Vrpolju, samo 9,5%.

Slika 16. Udio (%) autohtonog stanovništva u ukupnom po naseljima Grada Knina 2001.
Izvor: Kao za Tablicu 12.

Doseljeno stanovništvo iz Bosne i Hercegovine je dominiralo među doseljenima iz inozemstva. Na Slici 17. prikazan je njihov udio u ukupnom stanovništvu naselja. U naseljima Kninsko Polje i Kovačić, bosansko-hercegovačko stanovništvo činilo je više od 50% u ukupnom stanovništvu. U naselju Golubić 37,3%, a Žagroviću 28,7%. U ostalim naseljima taj je udio bio 10% i manji. Jedino naselje Polača nema niti jednog stanovnika doseljenog iz Bosne i Hercegovine.

⁴ Pod inozemstvom se podrazumijeva prostor nekadašnje SFRJ (Bosna i Hercegovina, Makedonija, Slovenija, SRJ).

Slika 17. Udio (%) doseljenog stanovništvo iz BiH u ukupnom po naseljima Grada Knina 2001. Izvor: Kao za Tablicu 12.

6.4. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 2011.

Prema posljednjem popisu stanovništva 2011., udio osoba koje od rođenja stanuju u istom naselju još se više smanjio u odnosu na 1991. i 2001. godinu. U ukupnom stanovništvu u Gradu Kninu 2011. godine (15 407), bilo je samo 2 646 autohtonih stanovnika ili 17,2%, a čak 82,8% ili 12 760 doseljenih stanovnika (Tablica 13.). Velika je to razlika u odnosu na 1991. godinu kada je u ukupnom stanovništvu Grada Knina bilo više od polovice autohtonog stanovništva.

U ukupno doseljenom stanovništvu iz Republike Hrvatske stanje je isto kao i 2001. godine, najviše doseljenih u Grad Knin bilo iz druge županije (ukupno 60,5%, od toga 30,2% muškaraca i 30,3% žena), zatim iz drugog grada/općine ŠKŽ (21,2%), a najmanja su preseljenja, iako važnija nego 2001., bila između naselja unutar administrativnih granica Grada Knina (18,3%; od toga 8,8% muškaraca i 9,5% žena) (Slika 18.). U odnosu na muško doseljeno stanovništvo iz Republike Hrvatske 2011., povećao se udio muškaraca u migracijskim kretanjima unutar administrativnih granica Grada Knina: sa 9,2% od ukupno doseljenih iz RH

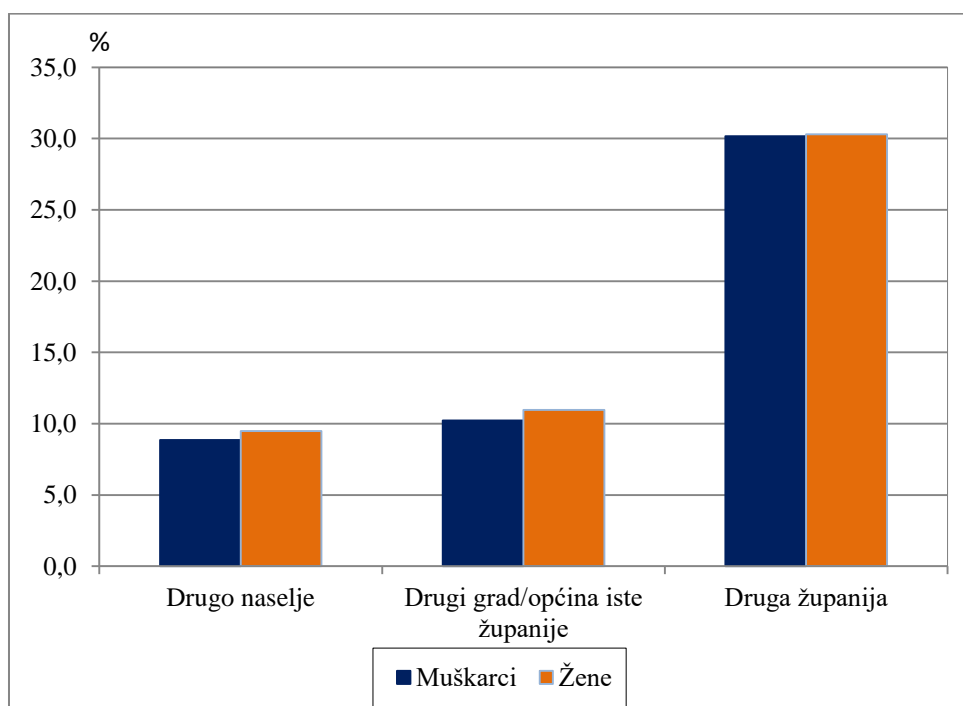
2001., na 18% 2011. godine. Kod žena je to povećanje bilo manje izraženo: sa 14,4% na 18,7% u ukupnom ženskom doseljenom stanovništvu iz Republike Hrvatske.

Tablica 13. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu Grada Knina 2011.

Spol	Ukupan broj stanovnika	Ukupno doseljeno stan.*	Doseljeni iz Republike Hrvatske				Doseljeni iz inozemstva				
			ukupno	drugo naselje istog grada/opć	drugi grad/opć. iste županije	druga županija	ukupno	BiH	Srbija	Njemačka	ostale zemlje
Muško	7 628	6 281	3 188	573	662	1 953	3 093	1 364	1 200	367	162
Žensko	7 779	6 479	3 286	614	710	1 962	3 192	1 383	1 311	346	1 152
Ukupno	15 407	12 760	6 474	1 187	1 372	3 915	6 285	2 747	2 511	713	314

*Razlika do 'Ukupno' odnosi se na nepoznato preseljenje.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr

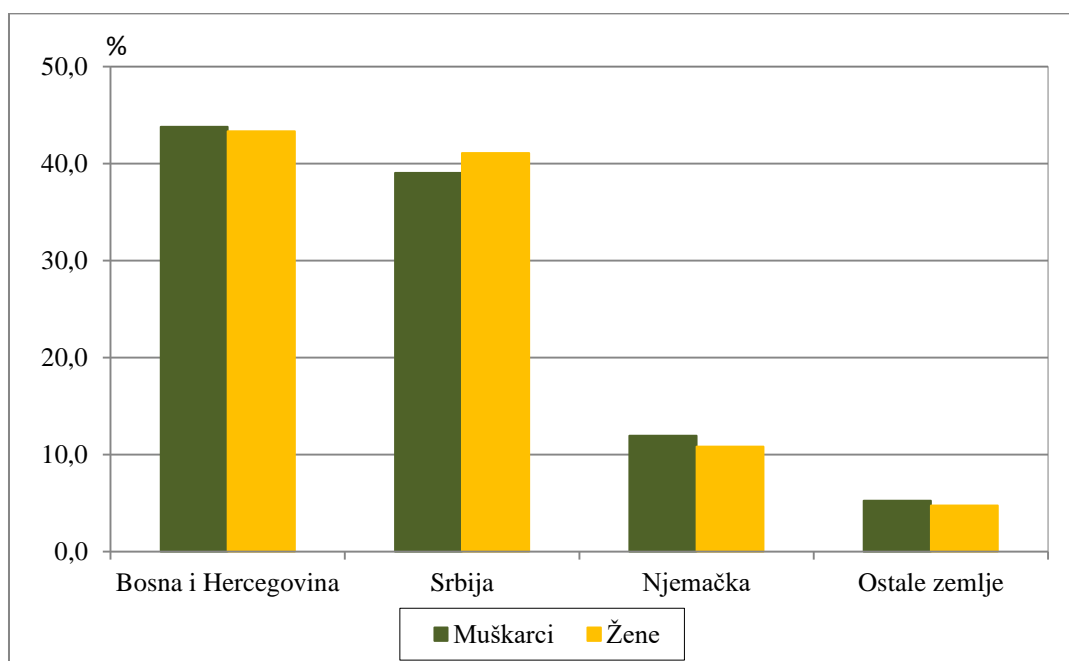

Slika 18. Doseljeno stanovništvo iz RH prema spolu i mjestu doseljenja u Grad Knin 2011.

Izvor: Kao za Tablicu 13.

Doseljenih iz inozemstva je i 2011. godine bilo manje nego doseljenih iz drugih mjesta u Republici Hrvatskoj. Odnos je 50,7% ili 6 475 prema 49,3% ili 6 285. I dalje je najveći broj doseljenih stanovnika iz inozemstva bio iz Bosne i Hercegovine, ali s upola manjim brojem

nego 2001. godine. U Grad Knin se 2001. godine doselilo više od 5 000 stanovnika, a 2011. godine 2 747. Također je udio muškog i ženskog stanovništva doseljenog iz Bosne i Hercegovine znatno manji (nešto više od 40% muškaraca i žena) u odnosu na 2001. godinu, kada je oko 95% doseljenih muškaraca i oko 95% doseljenih žena bilo iz BiH. Razlog tome je što su imigracije iz ostalih država SFRJ bile izraženije. Na primjer, visok je udio doseljenih iz Srbije, oko 40% ili 2 511 (od toga 39% muškaraca i 41% žena). Pretpostavka je da se radi se o povratku izbjeglog srpskog stanovništva za vrijeme i poslije Domovinskog rata. Iz Njemačke je od ukupno doseljenih stanovnika bilo oko 11%. Grupu ostalih zemalja činile su Slovenija, Kosovo i ostale zemlje, odakle je doselilo manje od 5% stanovništva ili 314 osoba, od toga 162 muškarca i 152 žene (Tablica 13., Slika 19.).

Slika 19. Doseljeno stanovništvo iz inozemstva prema spolu u Grad Knin 2011.

Izvor: Kao za Tablicu 13.

6.4.1. Stanovništvo prema mjestu rođenja 2011.

S obzirom na mjesto rođenja, od ukupnog broja stanovnika u Gradu Kninu prema popisu stanovništva 2011. godine, 63,2% (ili 9 734) rođeno je u Republici Hrvatskoj. Od toga 33,9% u mjestu stanovanja, a 29,3% u drugom mjestu u Republici Hrvatskoj. U inozemstvu je rođeno 36,8% (ili 5 669) od ukupnog stanovništva Grada Knina (Tablica 14.). Najveći broj je rođenih u Bosni i Hercegovini; 5 076 ili 89,5% od ukupno rođenih u inozemstvu. U ostalim zemljama

zajedno (Srbija, Njemačka, Kosovo, Slovenija i ostale zemlje) rođeno je 10,5% (593) stanovnika koje živi u Gradu Kninu.

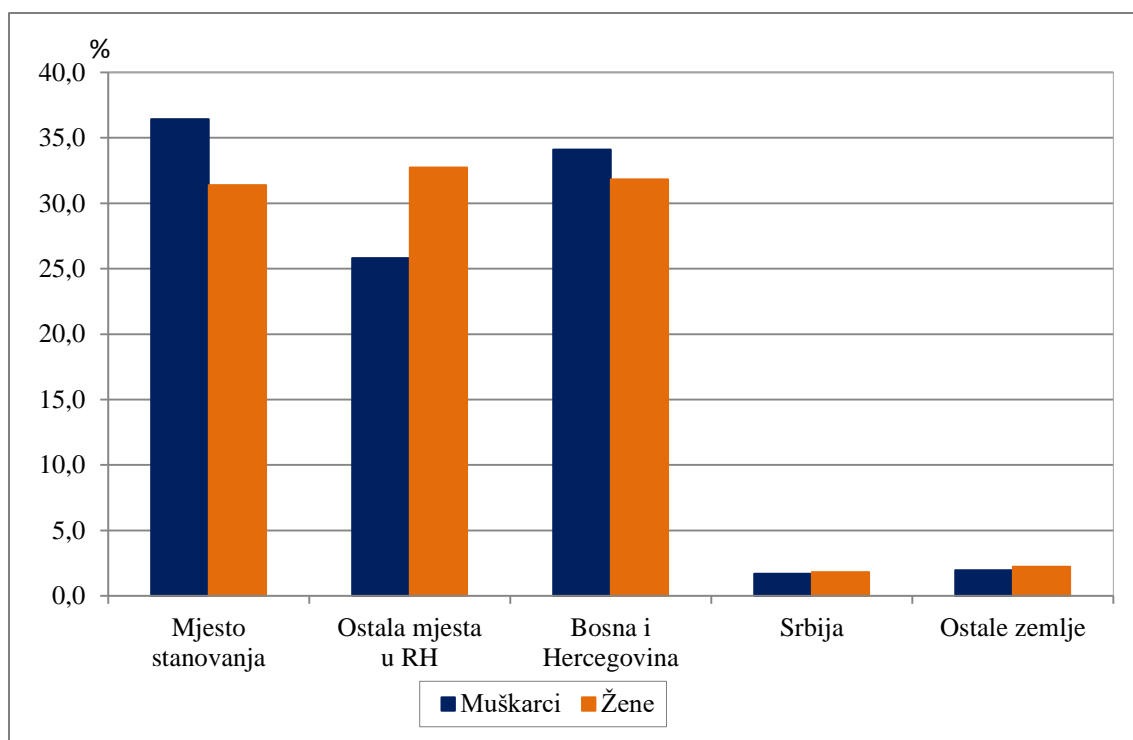
Ako se uspoređi broj stanovnika rođenih u mjestu stanovanja s rođenima u inozemstvu, vidi se da je veći broj onih koji su rođeni u inozemstvu. Odnos je 5 220 prema 5 669 stanovnika, odnosno 33,6% prema 36,9% u ukupnom stanovništvu Grada Knina.

Tablica 14. Stanovništvo Grada Knina prema mjestu rođenja i spolu 2011.

Spol	Ukupno stanovnika	U mjestu stanovanja	Ostala mjesta u RH	U inozemstvu				
				ukupno	BiH	Srbija	Njemačka	ostale zemlje
Muško	7 628	2 778	1 968	2 879	2 601	129	85	64
Žensko	7 779	2 442	2 546	2 790	2 475	142	74	99
Ukupno	15 407	5 220	4 514	5 669	5 076	271	159	163
U %								
Muško	100,0	36,4	25,8		34,1	1,7	1,1	0,8
Žensko	100,0	31,4	32,7		31,8	1,8	1,0	1,3
Ukupno	100,0	33,9	29,3		32,9	1,8	1,0	1,1

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema mjestu rođenja i spolu, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr.

Od ukupnog muškog stanovništva koje živi u Gradu Kninu, 36,4% rođeno je u mjestu stanovanja, 25,8% u drugim mjestima u Hrvatskoj, 34,1% u Bosni i Hercegovini te manje od 4% u drugim zemljama u inozemstvu (Slika 20.). Kod žena, najviše je onih koje su rođene u drugim mjestima u Hrvatskoj; 2 546 ili 32,7% od ukupne ženske populacije, znatno više nego muškarci (25,8%). Također, u usporedbi s muškarcima, više je žena koje žive u Gradu Kninu rođeno u Bosni i Hercegovini nego u mjestu stanovanja, razlika iznosi 33 žene više koje su rođene u BiH.

Slika 20. Stanovništvo prema mjestu rođenja i spolu u Gradu Kninu 2011.

Izvor: Kao za Tablicu 14.

Na kraju, može se zaključiti da je oko 60% stanovništva u Gradu Kninu rođeno u Hrvatskoj (od toga oko 30% u mjestu stanovanja), a oko 30% u Bosni i Hercegovini. Napravi li se usporedba s Republikom Hrvatskom u cjelini, proizlazi da je oko 85% stanovništva rođeno u Hrvatskoj (od toga nešto više od 50% u mjestu stanovanja), a oko 14% u inozemstvu, od toga oko 9% u Bosni i Hercegovini.

7. POSLJEDICE MIGRACIJSKIH KRETANJA GRADA KNINA 1991.-2011.

„Migracije stanovništva djeluju na sve agregatne i strukturne značajke stanovništva“ (Wertheimer-Baletić, 1999: 283). One djeluju na veličinu ukupnog stanovništva i njegov prostorni razmještaj, na prirodno kretanje (natalitet i mortalitet) te na strukture stanovništva (starosnu, ekonomsko-socijalnu, narodnosnu i dr.).

U ovome dijelu rada, objasniti će se posljedice migracija na starosnu (dobnu) strukturu te na narodnosnu strukturu. Do sada se u radu vidjelo da su migracije, više nego prirodno kretanje, imale utjecaja na ukupno kretanje stanovništva u Gradu Kninu u dva posljednja međupopisna

razdoblja. U prvom razdoblju (1991.-2001.) zbog negativnog migracijskog salda došlo je do smanjenja broja stanovnika, a u posljednjem međupopisnom razdoblju (2001.-2011.) migracijski saldo bio je pozitivan te se broj stanovnika 2011. godine povećao u odnosu na 2001. godinu.

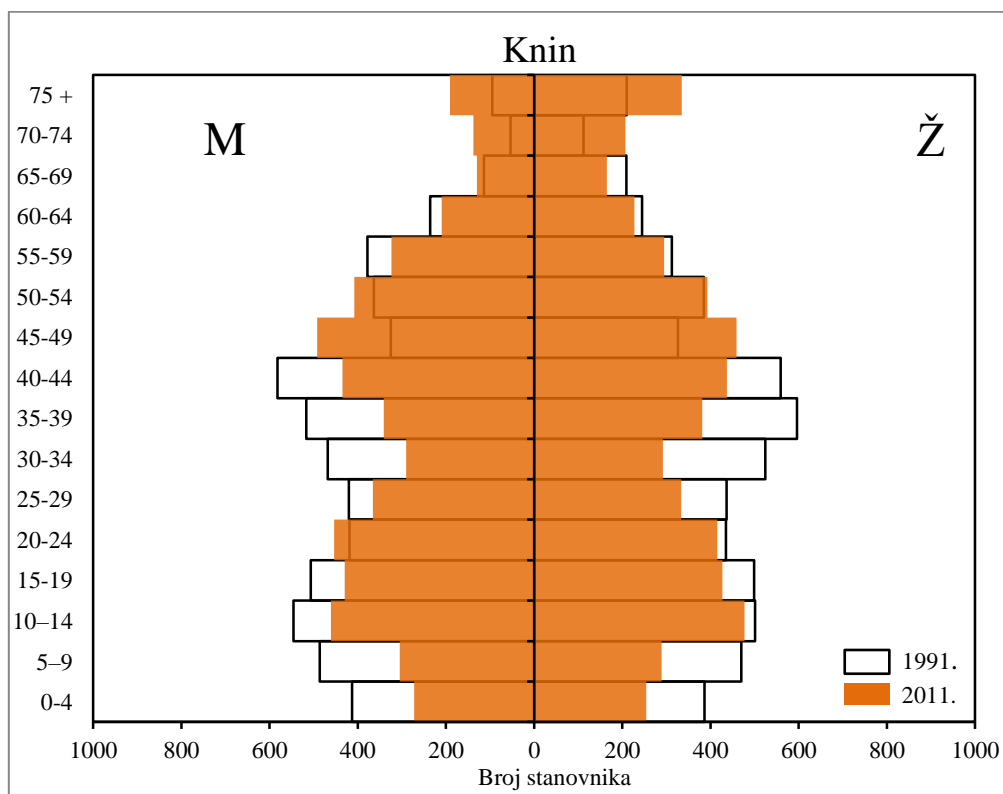
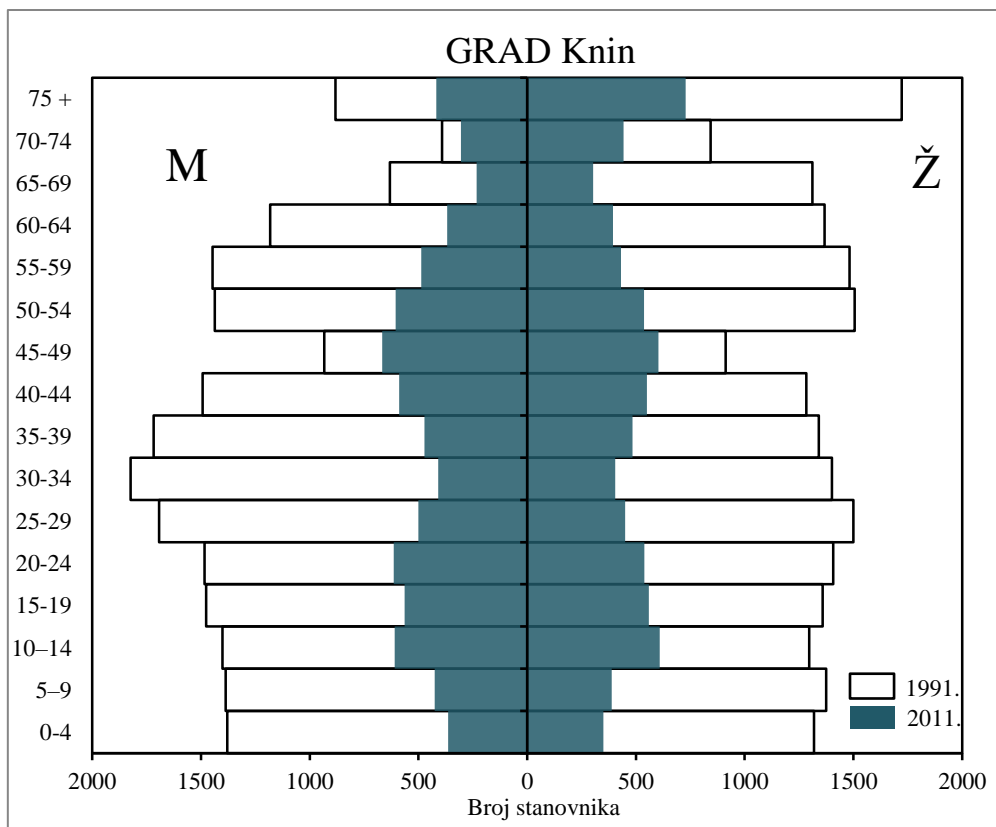
7.1. Promjene u dobno-spolnoj strukturi stanovništva naselja

Dobno-spolnu strukturu nekog stanovništva određuju razni čimbenici: natalitet, mortalitet, migracije te vanjski čimbenici gospodarske, političke i druge prirode (Wertheimer-Baletić, 1999). U Gradu Kninu su u posljednja dva međupopisna razdoblja na ukupan broj stanovnika i njegovu dobnu strukturu, najveći utjecaj imala migracijska kretanja i to veći nego prirodno kretanje. Utjecaj migracija se vidi u poremećenoj dobno-spolnoj strukturi, koja se više vidi na svim dobnim skupinama nego u skupinama od 20 do 40 godina što je obilježje klasičnih migracija. Razlog tome je što su migracije u ovome prostoru bile uzrokovane ratom te su zahvatile cjelokupno stanovništvo.

Dobno-spolna struktura najbolje se vidi iz klasičnog grafikona – dobno-spolne piramide. Na Slici 21. prikazane su dobno-spolne piramide za 1991. i 2011. godinu za Grad Knin i naselje Knin.

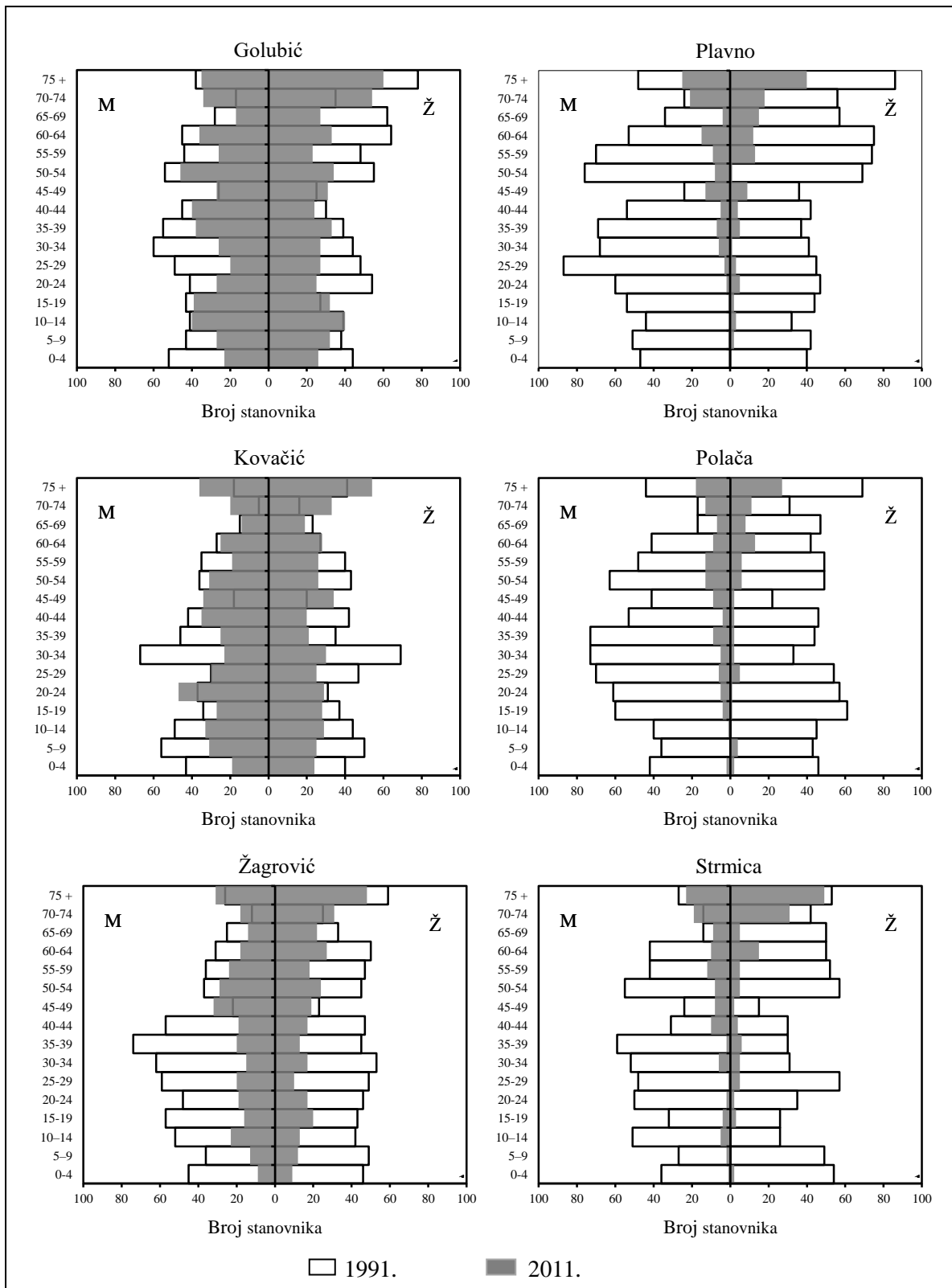
Populacijska piramida Grada Knina 2011. godine ima obilježja regresivnog tipa stanovništva, s gotovo istim udjelima svih starosnih skupina u ukupnom stanovništvu. Najveći udio čini stanovništvo staro 75 i više godina i to žensko. U odnosu na 1991. vidi se iznimno veliko smanjenje broja stanovnika u svim dobnim skupinama.

Naselje Knin u odnosu na ostala naselja (osim Kninskog Polja), ima „povoljnu“ dobno-spolnu strukturu. Broj mladog stanovništva je 2011. smanjen u odnosu na 1991., dok je u nekim dobnim skupinama veći ili gotovo isti. Najveći manjak stanovništva 2011. je u dobi 25-40 godina što ukazuje na emigrantsku populaciju, dok je udio zrele populacije 40-54 relativno visok. U najstarijoj skupini (75+) je došlo do povećanja broja stanovnika, međutim udio te skupine je još uvijek ispod 10% u ukupnom stanovništvu.

Slika 21. Dobno-spolna piramida Grada Knina i naselja Knin 1991. i 2011.

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Dokumentacija 911, DZS, Zagreb, 1994.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr

Slika 22. a Dobno-spolna piramida naselja Grada Knina 1991. i 2011.
Izvor: Kao za Sliku 21.

Dobno-spolne piramide ostalih naselja prikazane su na Slici 22. a, b, c. Budući da je veći broj naselja ima mali broj stanovnika, prikazani su apsolutni podaci koji vjernije od postotka pokazuju promjene nastale u dobno-spolnoj strukturi stanovništva. Naselja su na osnovi ukupnog broja stanovnika 1991. godine⁵ izdvojena u tri grupe: a) naselja s više od 1 000 stanovnika, b) naselja od 300 do 600 stanovnika; c) naselja s manje od 300 stanovnika.

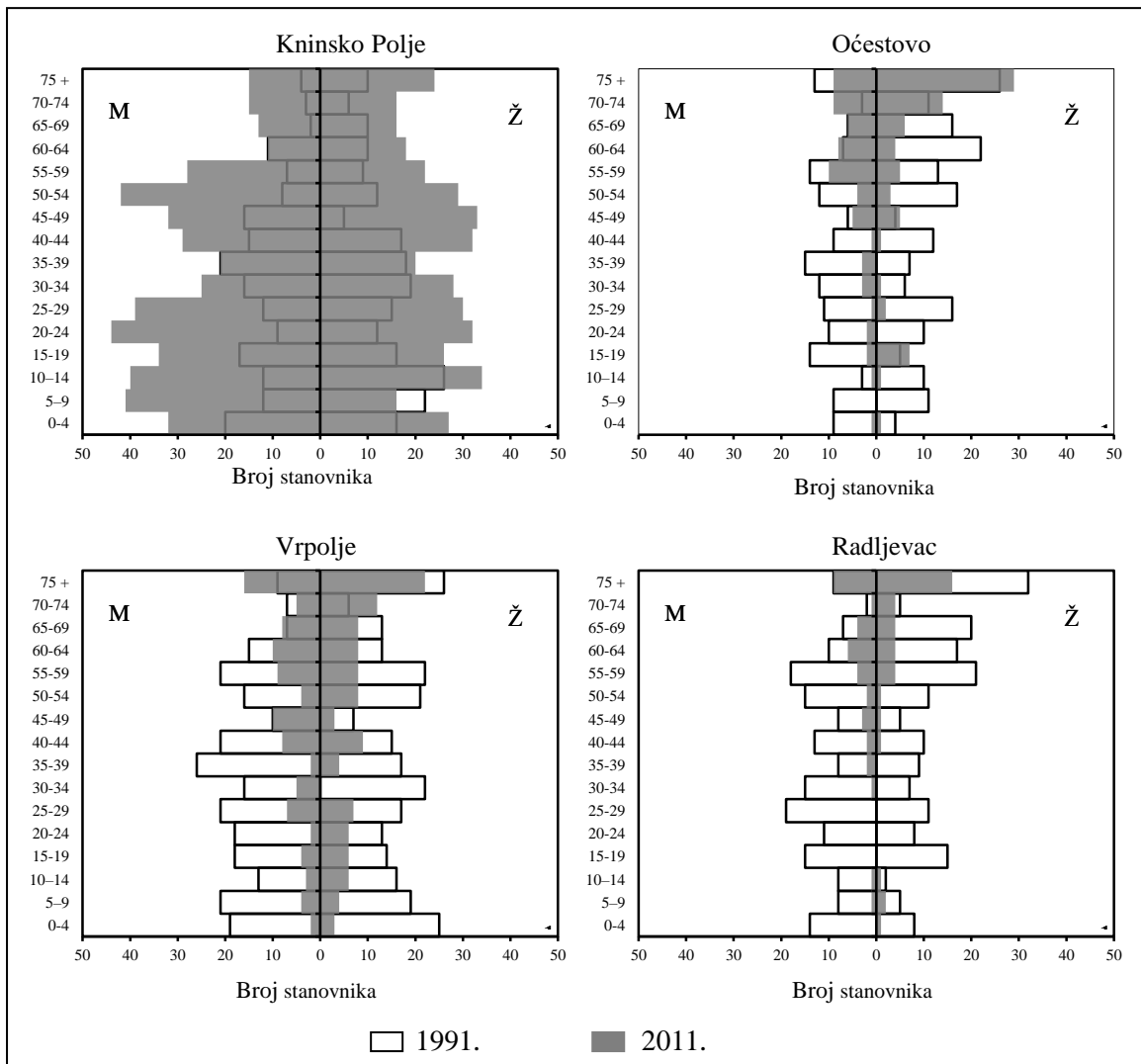
Na piramidama se vide vrlo izrazite promjene u broju stanovnika 2011. u odnosu na 1991. te promjene dobne strukture. Iz prve skupine naselja, s više od 1 000 stanovnika - Golubić, Kovačić, Žagrović (lijevo na slici) – su jedina naselja koja imaju stanovništva u svakoj dobnoj skupini (Slika 22.a) što je još jedino karakteristično za Kninsko Polje (druga skupina naselja). U svim dobnim skupinama vidljivo je izrazito smanjenje broja stanovnika 2011. u odnosu na 1991. godinu. Najveće je smanjenje bilo u naselju Žagrović i to do dobne skupine 45-49. U odnosu na 1991. godinu, u svim je naseljima povećan broj stanovnika u starijim dobnim skupinama, od 70 godina i više, pa je piramida šira pri vrhu nego u svojoj bazi.

U istu skupinu do 1 000 stanovnika spadaju i naselja Polača, Plavno i Strmica (Slika 21.a, desno na slici). Ona su izdvojena jer su promjene u broju i strukturi stanovništva veće nego u tri prethodna naselja, a i oblik piramide je posve drugačiji. Za ova je naselja karakteristično da je baza u potpunosti sužena, ili može se reći da ne postoji (kao kod naselja Plavno gdje od 2001. godine nema rođene djece), a cijela se piramida širi prema vrhu. Starog je stanovništva (70 i više godina) najviše, više od 40% 2011. Godine 1991. također je bio visok udio starog stanovništva (70 i više) ali to nije bila najbrojnija populacija, osim u Plavnom kod ženskog stanovništva.

Drugu skupinu naselja čine ona koja su imala od 300 do 600 stanovnika 1991. godine. Njoj pripadaju Kninsko Polje, Očestovo i Radljevac i Vrpolje (Slika 22. b). Posebno se izdvaja Kninsko polje, koje uz naselje Knin, ima najpovoljniju dobnu strukturu. Ona je povoljnija nego je to bila 1991. Tada je bilo upola manje stanovnika u ovome naselju; odnos je bio 408 stanovnika 1991. prema 864 stanovnika 2011. Najveće povećanje stanovništva bilo je u skupinama 5-29 i 40-59 godina, osobito kod muškog stanovništva. Povećan je i udio stanovnika u najstarijoj dobi (70 i više), ali ova skupina nije najbrojnija kao kod većine ostalih naselja. Prirodno kretanje je u Kninskom Polju od 1991. godine negativno, veći je broj umrlih nego

⁵ Uzeta je 1991. godina jer je tada gotovo većina naselja imala veći broj stanovnika nego 2011.

živorođenih, pa se može konstatirati da je dobno-spolna struktura ovoga naselja rezultat imigracija.

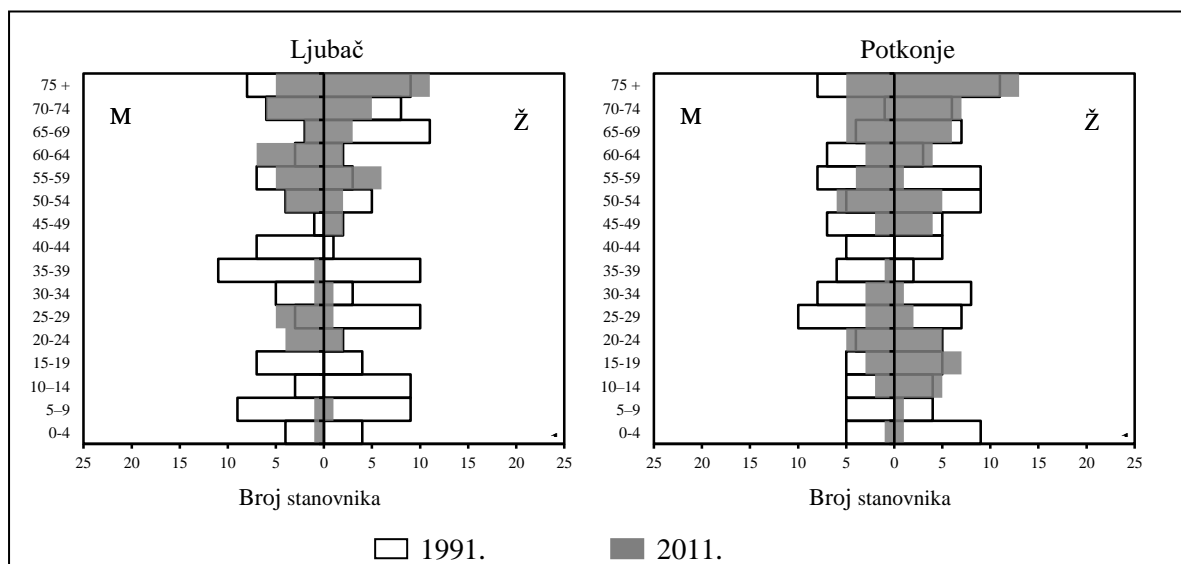

Slika 22. b Dobno-spolna piramida naselja Grada Knina 1991. i 2011.
Izvor: Kao za Sliku 21.

Druga dva naselja u istoj skupini (Očestovo i Radljevac) pokazuju potpuno drugačiju dobnu piramidu. Pojedine skupine stanovništva nedostaju, osobito u naselju Radljevac, manje u naselju Očestovo. Radi se o „nenormalnim“ (ekstremnim) tipovima nastalima kao posljedica nekih posebnih okolnosti (Nejašmić, 2005.). Radljevac je u odnosu na 1991. godinu izgubio više od 80% stanovništva (sa 387 na samo 73 stanovnika). Praktički, stanovnika mlađih od 55 godina gotovo da i nema. Za Očestovo je karakterističan vrlo visok broj najstarijeg ženskog stanovništva (75 i više). Njih je 1991. godine bilo 15% ili 53 stanovnika, a 2011. 42% ili 61 stanovnik u populaciji koja se više nego prepolovila u dvadeset godina. Vrpolje, isto kao i ostala naselja pokazuje veliko smanjenje broja stanovnika u svim dobnim skupinama u odnosu na

1991. godinu. Jedino povećanje je u skupini 75 i više godina, to je ujedno najbrojnija petogodišnja skupina. Oba ova naselja (Vrpolje i Očestovo) su 2011. godine imala više od 40% najstarijeg stanovništva, 75 i više godina u ukupnom.

Treću grupu naselja čine naselje Ljubač i Potkonje, naselja s manje od 300 stanovnika 1991. godine (Slika 22. c). Kao u drugoj skupini, i ova naselja obilježava nepostojanje stanovnika u određenim dobnim skupinama. Ljubač je 2011. godine imao samo 78 stanovnika, a 1991. 172. To je od 1948. godine naselje u Gradu Kninu s najmanjim brojem stanovnika, pa nije čudno da dobnii sastav i iz 1991. pokazuje manjak određenih skupina. Potkonje također ima veći broj stanovnika u starijim nego u mlađim dobnim skupinama. U potpunosti nedostaje generacija 40-44 godine, a udio žena starih 70 i više godina je najveći, isto kao i u naselju Ljubač.

Slika 22.c Dobno-polna piramida naselja Grada Knina 1991. i 2011.

Izvor: Kao za Sliku 21.

Može se zaključiti da su migracije, odnosno iseljavanje stanovništva u razdoblju 1991.-2011. značajno poremetile dobnii spolni sastav stanovništva. Od ukupno 12 naselja (bez Knina) jedino četiri naselja imaju stanovnike u svim dobnim skupinama (Golubić, Kovačić, Žagrović, Kninsko Polje). Jedino naselje koje pokazuje povoljniju strukturu 2011. u odnosu na 1991., kao rezultat imigracije, je Kninsko Polje.

7.2. Starenje stanovništva naselja

Pod „pojmom *starenje stanovništva* najčešće se razumijeva proces povećanja stanovništva starog 60 i više ili 65 i više godina u ukupnom stanovništvu“ (Wertheimer-Baletić, 1999: 380). U zatvorenoj populaciji, uzroci starenja su snižavanje nataliteta i snižavanje mortaliteta uz produženo trajanje života. U otvorenoj populaciji tome treba pridodati emigraciju.

Sve općine i upravni gradovi u Hrvatskoj zahvaćeni su nekim stupnjem demografskog starenja (Nejašmić i Toskić, 2015). Od ukupno 20 gradova/općina u Šibensko-kninskoj županiji u Gradu Kninu je 2011. godine još uvijek udio mladih (0-14) bio nešto veći od udjela starih (65+) te je to jedini upravni grad u Županiji gdje medijalna starost nije prešla granicu od 40 godina (Mrđen i Barić, 2016).

Za analizu starenja stanovništva Grada Knina i naselja, korišten je Nejašmićev model bodovnog pokazatelja ostarjelosti (Nejašmić, 2005: 191).⁶ Boduje se posebno udio mladih (0-19) i starih skupina (60 i više godina) te se zbrajanjem dobije bodovni pokazatelj ostarjelosti stanovništva (Nejašmić i Toskić, 2016). Tipizacija koja se temelji na bodovnoj vrijednosti ima sedam tipova (stupnjeva) ostarjelosti, a svaki ima i odgovarajuće opisno obilježje (Nejašmić i Toskić, 2016). (Tablica 15).

Tablica 15. Tipizacija ostarjelosti utemeljena na bodovnoj vrijednosti

Bodovni pokazatelj ostarjelosti	Tip	Obilježje
90,5 – 100,0	1	Na pragu starenja
84,5 – 90,0	2	Starenje
73,0 – 84,0	3	Starost
65,5 – 72,5	4	Duboka starost
50,5 – 65,0	5	Vrlo duboka starost
30,5 – 50,0	6	Izrazito duboka starosti
0,0 30,0	7	Krajnje duboka starost

Prema: Nejašmić, 2005: 191.

⁶ Radi se o preinačenom modelu M. Klemenčića iz 1990.

S obzirom na udio mladog (0-19 godina) i starog (60 i više godina) stanovništva te njihove bodovne vrijednosti, stanovništvo Grada Knina je 1991. i 2011. godine pripadalo istom tipu ostarjelosti, tipu 3 – *starost*. Od ukupno 13 naselja u 1991. godini, stanovništvo dva naselja pripadala je tipu 1 – *na pragu starenja* (Knin i Kninsko Polje), jedno naselje tipu 2 – *starenje*, tri naselja tipu 3 – *starost*, četiri naselja tipu 4 – *duboka starost*, a stanovništvo tri naselja (Oćestovo, Plavno, Radljevac) imalo je karakteristike tipa 5 - *vrlo duboka starost* (Tablica 16.). Niti jedno naselje 1991. godine nije imalo karakteristike *izrazito duboke* ili *krajnje duboke starosti* (Slika 23.).

Tablica 16. Naselja Grada Knina prema bodovnom modelu demografske ostarjelosti 1991. i 2011.

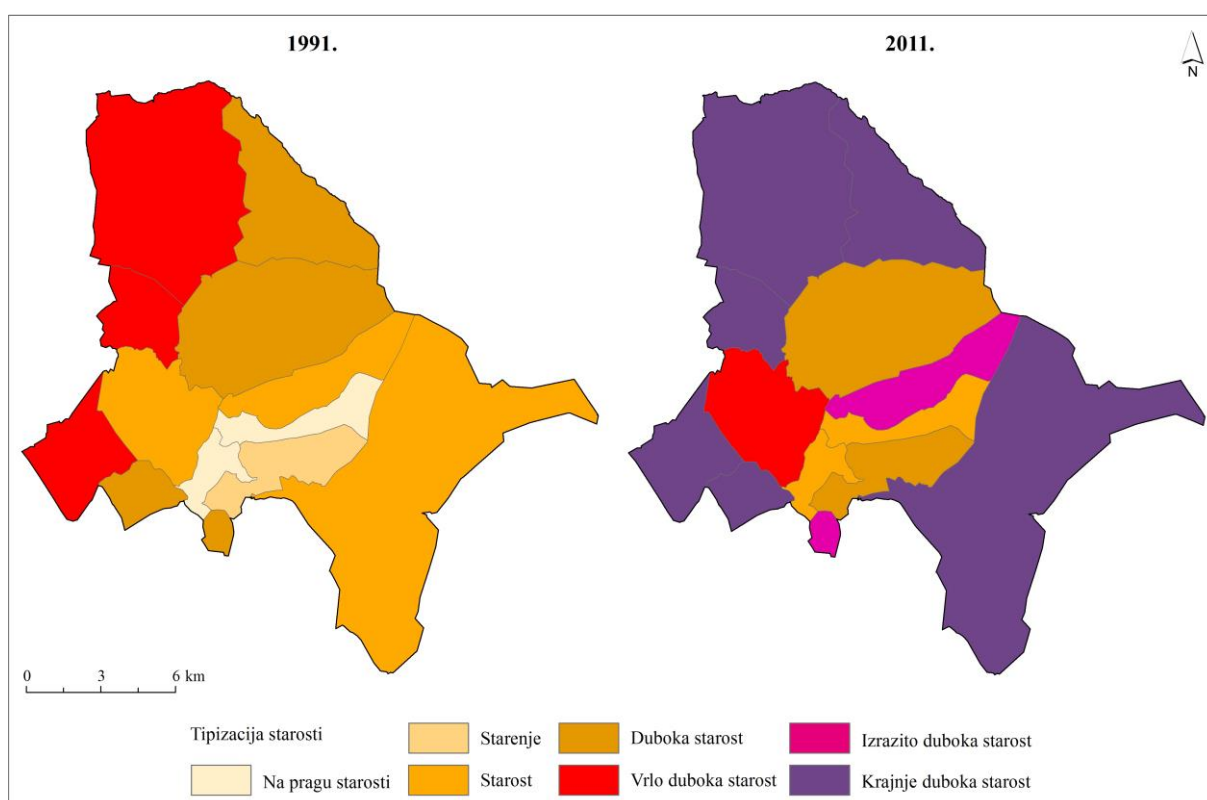
Naselje	1991.				2011.			
	udio (%)		bodovna vrijednost	tip	udio (%)		bodovna vrijednost	tip
	0-19	60+			0-19	60+		
Golubić	23,2	26,0	67,2	4	25,2	28,8	66,4	4
Knin	31,4	10,5	91,0	1	27,4	15,1	82,9	3
Kninsko Polje	34,6	13,7	90,8	1	28,9	14,8	84,1	3
Kovačić	30,4	14,8	85,7	2	24,0	25,4	68,6	4
Ljubač	28,5	28,5	70,0	4	3,8	52,6	21,3	7
Oćestovo	19,0	30,3	58,6	5	9,0	59,0	20,0	7
Plavno	21,0	25,7	65,3	5	3,6	59,3	14,3	7
Polača	24,6	20,3	74,3	3	6,7	50,5	26,2	7
Potkonje	21,9	24,5	67,4	4	18,2	43,6	44,5	6
Radljevac	20,5	27,9	62,6	5	8,0	64,0	14,0	7
Strmica	25,0	22,9	70,7	4	6,5	61,7	14,8	7
Vrpolje	27,7	18,3	79,4	3	15,0	41,8	43,2	6
Žagrović	26,8	18,9	77,9	3	18,1	32,8	55,2	5
GRAD KNIN	28,4	15,8	82,7	3	25,1	49,3	74,4	3

Prema: Nejašmić, 2005: 191.

Izvor: Izračunato prema Popisu stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Dokumentacija 911, DZS, Zagreb, 1994.; Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr

Dvadeset godina kasnije, 2011., situacija se promijenila. Stanovništvo svih naselja je ostarjelo te većina naselja ima obilježja duboke do krajnje duboke starosti. Niti jedno naselje ne pripada tipu 1, niti tipu 2 kao 1991. Samo je naselje Golubić imalo isti tip ostarjelosti kao 1991., tip 4 – *duboka starost*, dok je stanovništvo svih ostalih naselja demografski starije u odnosu na 1991. godinu; Knina i Kosovo Polje koji pripadaju tipu 3 – *starost*. Najviše je ostarjelo stanovništvo naselja Polača. Udio mladog stanovništva u ukupnom se smanjio na samo

6,7% (sa 24,6%), a udio starog se povećao sa 20,3% na 50,5%. U odnosu na ostala naselja ima i najveću razliku u tipu ostarjelosti; od tipa 3 – *starost*, na tip 7 – *krajnje duboka starost*. Od ukupnog broja naselja, čak 61% imalo je karakteristike vrlo visokih stupnjeva ostarjelosti: tip 6 – *izrazita duboka starost* (dva naselja), tip 7 – *krajnje duboka starost* (šest naselja) (Slika 23.). U ovim je naseljima bilo više od 50%, ili 60% stanovništva starog 60 i više godina, a manje od 10% mladog. Sve to ukazuje na jačinu procesa demografskog starenja u naseljima, koji se intenzivirao od 1991. Rat, kao vanjski čimbenik samo je dodatno produbio negativne procese.

Slika 23. Tipizacija stupnja ostarjelosti stanovništva naselja Grada Knina 1991. i 2011. (prema Nejašmić, 2005: 191)

Izvor: Kao za Tablicu 16.

7.3. Promjene u narodnosnom sastavu stanovništva naselja

Podaci o narodnosnom sastavu po naseljima mogu se analizirati samo za 1991. i 2001. godinu, dok za 2011. godinu podaci na razini naselja nisu objavljeni.

Narodnosni sastav Grada Knina 2011. godine bitno je izmijenjen u odnosu na prijeratno razdoblje. Prema podacima popisa stanovništva 1991. godine, u ukupnom je stanovništvu prevladavalo stanovništvo srpske narodnosti (85,5% ili 19 679) (Tablica 17.). Hrvata je bilo

2 3072 ili 10,3%. Od ostalih narodnosti i onih koji se nisu izjasnili, najbrojniji su bili Jugoslaveni (1,9% ili 441), koji su prema popisu 1991. bili u skupini *Nisu se nacionalno izjasnili*. U istoj skupini bili su i oni koji se nisu narodno opredijelili prema čl. 170 Ustava SFRJ i oni koji su iskazali svoju regionalnu pripadnost. U skupinu *Ostali* uključene su nacionalnosti koje nisu prelazile 0,3% u ukupnom stanovništvu (Makedonci, Austrijanci, Bugari, Česi, Grci, Mađari, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumunji, Rusi, Rusini, Slovaci, Talijani, Ukrajinci, Vlasi, Židovi).

Tablica 17. Sastav stanovništva prema narodnosti Grada Knina 1991., 2001., 2011.

Narodnost	1991.		2001.		2011.	
	Aps.	%	Aps.	%	Aps.	%
Hrvati	2 372	10,3	11 613	76,5	11 612	75,4
Srbi	19 679	85,5	3 164	20,8	3 551	23,0
Crnogorci	47	0,2	13	0,1	6	0,0
Slovinci	46	0,2	17	0,1	11	0,1
Bošnjaci/Muslimani*	28	0,1	5	0,0	21	0,1
Albanci	6	0,0	34	0,2	41	0,3
Jugoslaveni	441	1,9	-	0,0	-	0,0
Ostali	63	0,3	43	0,3	71	0,5
Nisu se izjasnili	166	0,7	274	1,8	84	0,5
Nepoznato	177	0,8	27	0,2	10	0,1
Ukupno	23 025	100,0	15 190	100,0	15 407	100,0

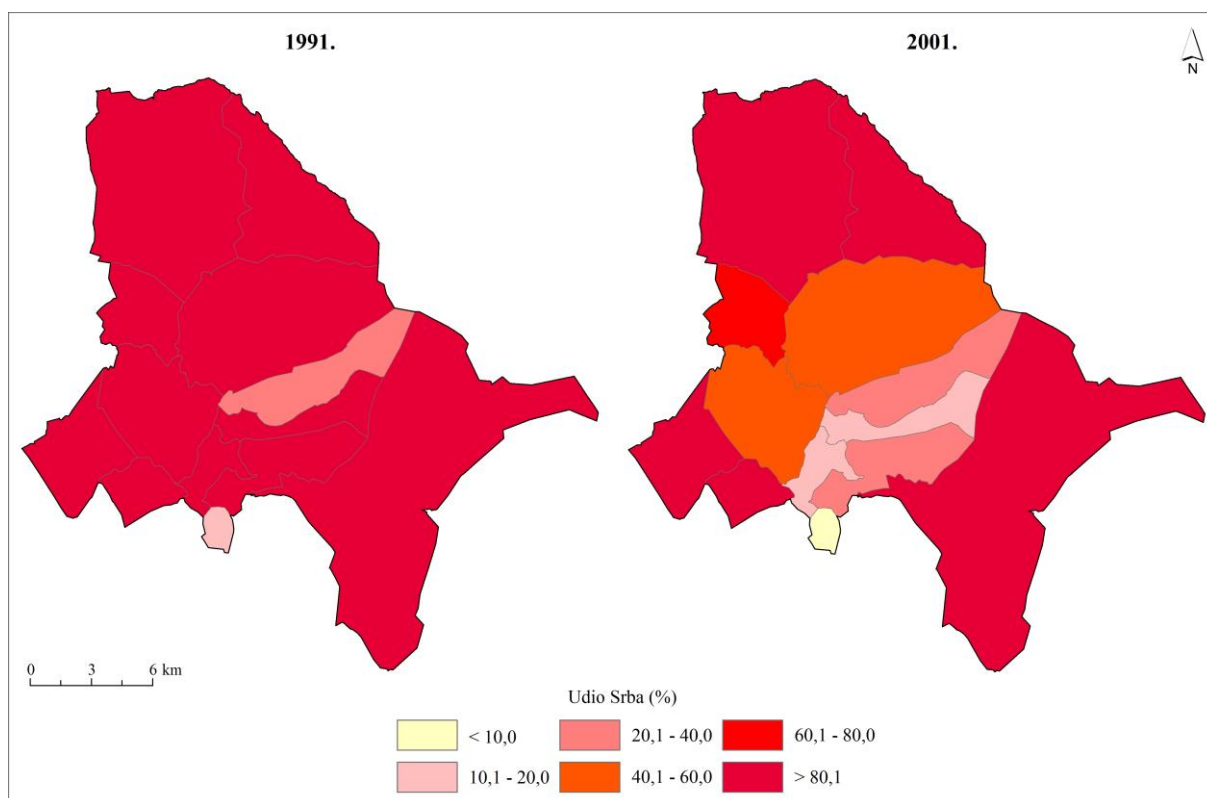
*U popisu 1991. bila je kategorija Muslimani.

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima, Dokumentacija 881, DZS, Zagreb, 1992.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema narodnosti, po gradovima/općinama, DZS, Zagreb, www.dzs.hr; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema narodnosti po gradovima/općinama, DZS, zagreb, www.dzs.hr

Podaci za 2001. i 2011. pokazuju znatno izmijenjenu narodnosnu strukturu. Ona je, s jedne strane, najvećim dijelom rezultat iseljavanja Srba, a s druge, doseljavanjem Hrvata iz drugih naselja u Hrvatskoj i iz Bosne i Hercegovine. Broj Srba koji su iselili iz Hrvatske u razdoblju 1991.-2001. nije sasvim poznat, međutim, to je iseljavanje svakako jedno od najvažnijih obilježja demografskog regressa Srba u Hrvatskoj (Živić, 2004). Hrvati su 2001. godine činili više od dvije trećine stanovništva (76,5%), a Srbi 20,8%. Smanjen je udio i ostalih narodnosti. Jedino se povećao broj onih koji se nisu nacionalno izjasnili, sa 166 osoba 1991. godine na 274 osobe 2001. godine. „Jugoslaveni se u popisu 2001. i 2011. više nisu prikazivali kao kategorija“ (Mrđen, 2002: 93). Prema posljednjem popisu broj Hrvata je smanjen na 75,4%,

dok je povećan udio Srba, na 23,0%. Udio Albanaca također je povećan, isto kao i Bošnjaka i onih koji se nisu nacionalno izjasnili.

Kao i na razini Grada Knina, u naseljima se u 2001. u odnosu na 1991. godinu znatno promijenila struktura stanovništva po narodnosti (Slika 24. i Slika 25.). Godine 1991. Srbi su činili više od 94% u ukupnom stanovništvu u osam naselja (Golubić, Ljubač, Očestovo, Plavno, Polača, Radljevac, Strmica, Žagrović), a u Kninu i Kninskom Polju više od 80%. Manji udio Srba bio je u naseljima Vrpolje (32,5%) i u naselju Potkonje (samo 15,7%).

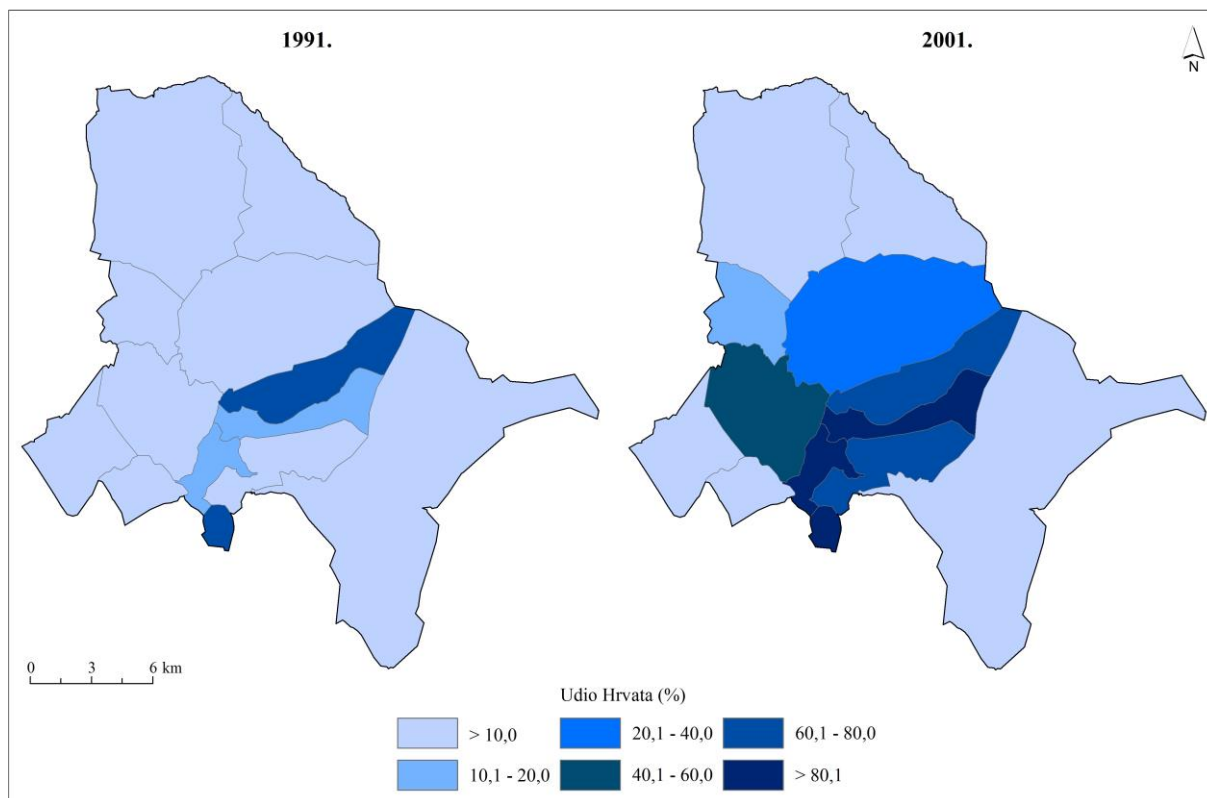
Slika 24. Udio Srba (%) u ukupnom stanovništvu u naseljima Grada Knina 1991. i 2001.

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima, Dokumentacija 881, DZS, Zagreb, 1992.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema narodnosti, po naseljima, Tablogrami DZS, Zagreb.

Prema popisu 2001. godine, u manjim naseljima (od 80 do 270 stanovnika) zadržan je visok udio Srba jer se uglavnom domicilno stanovništvo vratilo dok je u drugim naseljima uglavnom naseljeno doseljeno stanovništvo. U četiri od osam naselja (Ljubač, Plavno, Polača, Strmica) udio Srba je 1991. i 2001. godine bio viši od 90%, dok se npr. u Golubiću i Žagroviću

smanjio za skoro 50 postotnih poena. U tri naselja (Knin, Kninsko Polje, Kovačić) smanjenje je bilo veće od 60 postotnih poena.

Hrvati su 1991. godine u ukupnom stanovništvu naselja bili jače zastupljeni samo u dva naselja, Potkonje (78,3%) i Vrpolje (64,0%) (Slika 25.). U gotovo polovici naselja njihov udio bio je manji od 0,5%: Očestovo, Plavno, Polača, Radljevac, Strmica, Žagrović. U istim naseljima 2001., godine njihov se udio povećao u naselju Žagrović (na 42,0%) i u Radljevcu na 10,5%. U ostalim naseljima u kojima su Hrvati bili zastupljeni s manje od 0,5% u ukupnom stanovništvu 1991. godine, 2001. godine njihov udio nije prelazio 2,5%. U Plavnom 1991. godine nije bilo niti jedne osobe koja se izjasnila kao Hrvat, a 2001. godine to je bio slučaj u naseljima Očestovo i Polača.

Slika 25. Udio Hrvata (%) u ukupnom stanovništvu u naseljima Grada Knina 1991. i 2001.

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima, Dokumentacija 881, DZS, Zagreb, 1992.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema narodnosti, po naseljima, Tablogrami DZS, Zagreb.

U gotovo svim naseljima se udio Hrvata 2001. u ukupnom stanovništvu povećao u odnosu na 1991. Najveće je povećanje bilo u naseljima Knin i Kninsko Polje, za više od 70 postotnih poena. Zatim u naselju Kovačić, za 63 postotna poena, u Golubiću za 39, a u Žagroviću za 42 postotna poena. U ostalim naseljima (njih pet) povećanje je bilo manje od 15 postotnih poena.

Nakon intenzivnih promjena, narodnosna struktura u Gradu Kninu pokazuje prevladavanje i koncentraciju hrvatske nacionalnosti uglavnom u naseljima oko Knina.

8. ZAKLJUČAK

Ukupan broj stanovnika Grada Knina kontinuirano je rastao sve do 1991.g. kada se dogodila velika prekretnica u demografskoj slici ovoga kraja. Uzrok tome su velika iseljavanja koja su uslijedila zbog političkih odnosno ratnih zbivanja na ovome području. Od 1991. godine sva naselja u općini bilježe pad broja stanovnika, osim Kninskog Polja.

Analizom sastavnica općeg kretanja stanovništva vidljivo je da područje Grada Knina zbog izraženih migracija (1991. 2001.) ima obilježja migracijskog tipa E3 ili E4 što govori da migracije imaju veći utjecaj na smanjenje broja stanovnika nego negativno prirodno kretanje. U razdoblju 2001.-2011. vidljive su promjene u tipovima kretanja stanovništva uglavnom kao rezultat pozitivnog migracijskog salda, iako je prirodno kretanje negativno. Većina naselja u ovom je razdoblju obilježavao tip I2, I3 ili I4 općeg kretanja stanovništva.

Promjene koje su uzrokovane migracijskim kretanjima uvelike su se odrazile na dobnoj i nacionalnoj strukturi Grada Knina. Do 1991. godine više od 55% stanovništva u ukupnom bilo je autohtono, s tim da su Srbi činili 85,5%, Hrvati 10,3% a Jugoslaveni 1,9% stanovništva. Dvadeset godina kasnije (2011.) udio autohtonog stanovništva smanjen je na samo 17,2% u ukupnom broju stanovnika, a etnička struktura je kompletno promijenjena te su Hrvati činili 75,4% stanovništva, a Srbi 23,0%.

Osim promjena u nacionalnoj strukturi migracije su imale velik utjecaj i na promjene u dobno-spolnoj strukturi. Sva naselja (osim Kninskog Polja) imaju manji broj stanovnika 2011. godine u svim dobnim skupinama u odnosu na 1991., a samo četiri naselja od ukupno 13 imaju stanovništvo u svim dobnim skupinama (Golubić, Kovačić, Žagrović i Kninsko polje). Ovakva nepovoljna demografska slika dovela je do starenja stanovništva na području Grada Knina. Prema modelu bodovne ostarjelosti 2011. godine, najviše naselja pripada tipu 7 - krajnje duboka starost. S obzirom da migracije mogu imati pozitivan i negativan učinak na određeno područje, za promatrano područje su one imale negativan učinak u demografskom smislu.

9. POPIS TABLICA

Tablica 1. Kretanje broja stanovnika gradova/općina Šibensko-kninske županije, 1948.-2011.	8
Tablica 2. Stopa porasta/pada broja stanovnika međupopisnim razdobljima u gradovima/općinama Šibensko-kninske županije od 1948. do 2011.	9
Tablica 3. Kretanje broja stanovnika u naseljima Grada Knina, od 1948. do 2011.	11
Tablica 4. Stopa porasta/pada broja stanovnika u naseljima Grada Knina od 1948. do 2011.	13
Tablica 5. Broj živorođenih, umrlih i prirodni prirast po naseljima Grada Knina, 1965.-2015.	18
Tablica 6. Opće kretanje stanovništva naselja Grada Knina, 1991.-2001.	25
Tablica 7. Opće kretanje stanovništva naselja Grada Knina, 2001.-2011.	26
Tablica 8. Stanovništvo prema mjestu rođenja i doseljeni, Grad Knin, 1991., 2001., 2011.	29
Tablica 9. Doseljeno stanovništvo prema godini doseljenja, Grad Knin 1991.	30
Tablica 10. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima po naseljima Grada Knina, 1991.	33
Tablica 11. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima Grada Knina 2001.	34
Tablica 12. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima po naseljima Grada Knina 2001.	36
Tablica 13. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima Grada Knina 2011.	39
Tablica 14. Stanovništvo prema mjestu rođenja, Grad Knin 2011.	41
Tablica 15. Tipizacija ostarjelosti utemeljena na bodovnoj vrijednosti	49
Tablica 16. Naselja Grada Knina prema bodovnom modelu demografske ostarjelosti 1991. i 2011.	50
Tablica 17. Sastav stanovništva prema narodnosti Grada Knina 1991., 2001. i 2011.	52

10. POPIS SLIKA

Slika 1. Administrativno teritorijalna podjela (gradovi/općine) Šibensko-kninske županije ...	6
Slika 2. Naselja Grada Knina prema teritorijalnoj podjeli na dan popisa stanovništva 2011.	7
Slika 3. Kretanje broja stanovnika u Gradu Kninu i naselju Knin, 1948.-2011.	11
Slika 4. Kretanje broja stanovnika naselja smještenih zapadno i sjeverno u odnosu na Knin, 1948.-2011.	14
Slika 5. Kretanje broja stanovnika naselja smještenih istočno i južno u odnosu na Knin, 1948.-2011.	14
Slika 6. Kretanje broja živorođenih, umrlih i prirodnog prirasta Grada Knina 1965.-2015.	16
Slika 7. Kretanje broja živorođenih, umrlih i prirodnog prirasta u naselju Knin 1965.-2015.	19
Slika 8.a Kretanje broja živorođenih i umrlih u naseljima Grada Knina 1965.-2015.	21
Slika 8.b Kretanje broja živorođenih i umrlih u naseljima Grada Knina 1965.-2015.	22
Slika 9. Tipovi općeg kretanja stanovništva naselja Grada Knina 1991.-2001.	24
Slika 10. Tipovi općeg kretanja stanovništva naselja Grada Knina 2001.-2011.	27
Slika 11. Autohtono i doseljeno stanovništvo u Gradu Kninu 1991., 2001., 2011.	29
Slika 12. Stanovništvo Grada Knina prema vremenu doseljenja i spolu 1991.	31
Slika 13. Udio (%) autohtonog stanovništva u ukupnom po naseljima Grada Knina 1991.	32
Slika 14. Doseljeno stanovništvo iz RH prema spolu i mjestu doseljenja u Grad Knin 2001.	34
Slika 15. Doseljeno stanovništvo iz inozemstva prema spolu u Grad Knin 2001.....	35
Slika 16. Udio (%) autohtonog stanovništva u ukupnom po naseljima Grada Knina 2001.	37

Slika 17. Udio (%) doseljenog stanovništva iz Bosne i Hercegovine u ukupnom po naseljima Grada Knina 2001	38
Slika 18. Doseljeno stanovništvo iz RH prema spolu i mjestu doseljenja u Grad Knin 2011.	39
Slika 19. Doseljeno stanovništvo iz inozemstva prema spolu u Grad Knin 2011.....	40
Slika 20. Stanovništvo prema mjestu rođenja i spolu Grada Knina 2011.	42
Slika 21. Dobno spolna piramida Grada Knina i naselja Knin 1991. i 2011.	44
Slika 22.a Dobno spolna piramida naselja Grada Knina 1991. i 2011.	45
Slika 22.b Dobno spolna piramida naselja Grada Knina 1991. i 2011.	47
Slika 22. c Dobno spolna piramida naselja Grada Knina, 1991. i 2011.	48
Slika 23. Tipizacija stupnja ostarjelosti stanovništva naselja Grada Knina 1991. i 2011.	51
Slika 24. Udio Srba (%) u ukupnom stanovništvu u naseljima Grada Knina 1991. i 2001.	53
Slika 25. Udio Hrvata (%) u ukupnom stanovništvu u naseljima Grada Knina 1991. i 2001.	54

11. IZVORI

1. Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001., CD-ROM, Zagreb, DZS, 2005.
2. Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, Dokumentacija 911, DZS, Zagreb, 1994.
3. Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, DZS, Zagreb.
4. Popis stanovništva, domaćinstava i poljoprivrednih gospodarstava 31. ožujak 1991., Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima, Dokumentacija 881, DZS, Zagreb, 1992.
5. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, DZS, Zagreb, www.dzs.hr
6. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima, po naseljima, popis 2001. Tabloграмi DZS, Zagreb.
7. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema narodnosti, po gradovima/općinama, DZS, Zagreb, www.dzs.hr
8. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001., Stanovništvo prema narodnosti, po naseljima, Tabloграмi DZS, Zagreb.
9. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr
10. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr
11. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema mjestu rođenja i spolu, popis 2011., DZS, Zagreb, www.dzs.hr
12. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema narodnosti po gradovima/općinama, DZS, Zagreb, ww.dzs.hr

12. LITERATURA

1. Akrap, A., Gelo, J., Grizelj, M. (1999.): *Broj prisutnog stanovništva Republike Hrvatske i županija po dobi i spolu od popisa stanovništva 1991. do 1998. godine*, Društvena istraživanja – časopis za opća društvena pitanja, 8: 43-44.
2. Bertić, I. (1996.): *Promjene u županijskom ustroju Republike Hrvatske*, Geografski horizont 2: 14-26.
3. Friganović, A., M. (1990.): *Demogeografija : stanovništvo svijeta* (4. izd), Školska knjiga, Zagreb.
4. Glamuzina, M., Šiljkovic, Ž., Glamuzina, N. (2005.): *Demographic development of the town of Knin in 1991/2001 intercensal period*, Geoadria, 10, 1: 69-89.
5. Graovac, V., Glamuzina, M. (2002.): *Contemporary Dynamics and Population Structures of Former Obrovac Area*, Geoadria, 7, 1: 83-96.
6. Klemenčić, M. (1990.): *Postupak vrednovanja dobnog sastava stanovništva*, Acta Geographica Croatica, 25, 1: 73-80.
7. Lajić, I. (2002.): *Hrvatske migracije početkom 21. stoljeća*, Migracijske i etničke teme, 18, 2-3, 135-149.
8. Magaš, D., (2013.): *Geografija Hrvatske*, Sveučilište u Zadru, Zadar.
9. Mrđen, S., (2002.): *Narodnost u popisima. Promjenljiva i nestalna kategorija*, Stanovništvo, 1-4: 77-103.
10. Mrđen, S., Barić, D. (2016.): *Starenje stanovništva u Šibensko-kninskoj županiji: grandparent boom*, Geoadria, 21, 1: 113-142.
11. Nejašmić, I. (1980.): *Migracija kao faktor demografskih promjena u Pazinštini*, Teme o iseljeništvu, 9, Centar za istraživanje migracija, Zagreb.
12. Nejašmić, I. (1992.): *Neke populacijsko-geografske značajke sjeverno-dalmatinske unutrašnjosti (općine Benkovac, Drniš, Knin i Obrovac)*, Sociologija sela, 30, (1/2): 61-72.
13. Nejašmić, I. (2005.): *Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb.
14. Nejašmić, I. (2014.): *Iseljavanje iz Hrvatske od 1900. do 2001.: demografske posljedice stoljetnog procesa*, Migracijske i etničke teme, 30, 3: 405-435.
15. Nejašmić, I., Toskić, A. (2015.): *Starenje stanovništva pograničnih područja Republike Hrvatske*, Acta Geographica Croatica, 40: 1-13.
16. Nejašmić, I., Toskić, A. (2016.): *Ostarjelost stanovništva seoskih naselja Republike Hrvatske*, Migracijske i etničke teme, 32, 2: 191-219.
17. Pejnović, D. (2004.): *Depopulacija županija i disparitet u regionalnom razvoju Hrvatske*, Društvena istraživanja – časopis za opća društvena pitanja, 13 (4-5), (72-73): 701-726.

18. Stanić, S., Jelača, L. (2015.): *Promjene u strukturama stanovništva Grada Knina*, Godišnjak Titius: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke, 8, (8): 185-210.
19. Šterc, S., Komušanac, M. (2012.): *Neizvjesna demografska budućnost – izumiranje i supstitucija stanovništva ili populacijska revitalizacija*, Društvena istraživanja, 21, 3: 693-712.
20. Šterc, S., Pokos, N. (1993.): *Demografski uzroci i posljedice rata protiv Hrvatske*, Društvena istraživanja – časopis za opća društvena pitanja, 4-5: 305-333.
21. Wertheimer-Baletić, A. (1999.): *Stanovništvo i razvoj*, Biblioteka Gospodarska misao, Mate, Zagreb.
22. Wertheimer-Baletić, A. (2003.): *Dugoročni demografski procesi u Hrvatskoj u svjetlu popisa stanovništva 2001. godine*, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 1, 1: 91-103.
23. Živić, D. (1999.): *Promjene u dinamici i razmještaju prognaničko-izbjegličkog kontingenta u Republici Hrvatskoj od sredine 1991. do sredine 1998. godine*, Društvena istraživanja—časopis za opća društvena pitanja, 8, (5-6): 767-791.
24. Živić, D. (2001.): *Izravni demografski gubitci (ratne žrtve) Hrvatske (1990.-1998.) uzrokovani velikosrpskom agresijom i neke njihove posljedice*, Društvena istraživanja - časopis za opća društvena pitanja, 10, (3): 451-484.
25. Živić, D. (2004.): *Prisilne migracije i etničke promjene u Hrvatskoj između 1991. i 2001. godine*, Časopis za suvremenu povijest, 36, (2): 639-661

SAŽETAK

Cilj rada je predočiti demografske promjene na području Grada Knina u posljednjih dvadeset godina nastale pod utjecajem migracija. Kao izvor podataka korišteni su rezultati popisa stanovništva za 1991., 2001. i 2011. godine, a ponekad i svi poslijeratni popisi te podaci vitalne statistike o broju rođenih i umrlih Državnog zavoda za statistiku. Grad Knin je bio izravno pogođen ratnim djelovanjima u vrijeme Domovinskog rata, što je dovelo do velikih demografskih promjena. One se prije svega očituju u smanjenju broja stanovnika svih naselja (osim Kninskog Polja), koncentraciji stanovništva u naselju Knin, vrlo malom broju autohtonog stanovništva, promijenjenoj narodnosnoj strukturi i naseljavanju stanovništva iz Bosne i Hercegovine, narušenoj dobno-spolnoj strukturi do te mjere da se može govoriti o ekstremnim tipovima stanovništva, odnosno o naseljima u kojima živi staro stanovništvo i gdje brojne dobne skupine stanovništva nedostaju. Proces demografskog starenja je vrlo izrazit što se vidi po tome da skoro trećina naselja pripada tipu stanovništva izrazito duboke i krajnje duboke starosti.

SUMMARY

The main goal of this graduation thesis is to present demographic changes in the City of Knin which were the result of migration movements. Data sources included population censuses for 1991, 2001, 2011 years as well as all after WW2 population censuses and vital statistics about fertility and mortality of the Croatian bureau of statistics. City of Knin was directly affected with Croatian War of Independence which resulted the huge demographic changes. These changes are visible in lower population number in all settlements (except Kninsko polje), population concentration in Knin, very small number of domestic population, changed national structure and immigration from Bosnia and Herzegovina, and perturbed age and sex ratio. Because of all this we can talk about extreme population structure, relatively with settlements where living just old age population and where is missing some age category. The process of demographic aging is very pronounced as evidenced by the fact that almost a third of the population in the settlements belong to the type of very advanced old age and extremely advanced old age.